

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiqq boshlagan

2006-yil, 14-iyul

№ 28 (3857)

ЗОМИНДА ШЕЪРИЯТ БАЙРАМИ

Бугун сўлим Зомин туманида республика ёш ижодкорларининг анъанавий семинар-кеңашини ўз ишлари бошлади.

Кўп ҳикмат бор, Ватан, сенинг тоғларингда,
Дашту сахро ёки гулгун чоғларингда,
Бир анъоний гул ҳам бўлдим боғларингда,
Онам дедим, онамдайин буюгимсан,
Болам дедим, боламдайин суюгимсан.

Мана, ўн йилдирки, мамлакатимиз ёш ижодкорларининг анъанавий Зомин семинар-кеңашини она-Ватан меҳри, истиқлол шукҳи, мустақиллик шарофати, юрт келажиги, навқирон авлоднинг бахти, бахтиёрлиги ҳақидаги тароватли шеърлар янграмоқда. Ўн йилдирки, Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва барча вилоятлардан келган энг истеъдодли ёш шоирлар, носирлар, драматург ва адабиётшунос-мунаққидлар Зомин анжуманида устозлардан сабоқ олиб, ўз маҳоратларини оширмоқдалар.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси, Жиззах вилояти ҳокимлиги ва "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати ҳамкорлигида ташкил этилган Зомин семинар-кеңашининг илк қалдирғочлари бугун юрт қорига ярайдиган, халқ хизматиغا фидойий бўлган ижодкорлар бўлиб етишилди. Кўплари Зулфия номидаги давлат мукофотиغا сазовор бўлди, китоблари чоп

этилди, сахна асарлари намойиш этилди. Буларнинг барчаси давлатимиз томонидан ёш ижодкорларга яратиб берилган имкониятнинг, уларга кўрсатилаётган гамхўрликнинг самарасидир.

Бугун Зоминда "Биз Президент фарзандларимиз" шиори остида ўнинчи бор ўтказилаётган ушбу анжуман мустақиллигимизнинг 15 йиллигига бағишланади.

Ўзбекистон Қаҳрамони, Ёзувчилар уюшмаси раиси Абдулла Орипов, Ўзбекистон халқ шоирлари Жуманиёз Жабборов, Александр Файнберг, Махмуд Тоир, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Муҳаммад Али, "Ўзбекистон адабиёти ва санъати" газетаси бош муҳаррири Аҳмадхон Мелибоев, танкили шоирлар Сирожиддин Сайид, Минхожиддин Мирзо, Умида Абдуазимова, адиблар Хурийдустмуҳаммад, Собир Унар, Луқмон Бурixon назм,

насм, драматургия, бадий публицистика, таржима, адабий танқид кенгашлари бўлибгина ҳолда бир неча кун давомида ёшлар билан машғулотлар олиб бордилар. Семинар-кеңашининг фаол иштирокчиларига ҳомий ташкилотларнинг совринлари топширилади ва улар Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзолигига тавсия этиладилар.

Семинар-кеңашининг барча иштирокчиларига ижодий муваффақиятлар тилаймиз.

Аваз ЭРМАТОВ

ЭЗГУ МАҚСАД ЙЎЛИДА

Ижодий изланишлардан, турмуш иқир-чиқирларидан бироз холи қолган вақтларимизда одамлар орасида ёки шаҳарнинг кўча-хйбонларида кезишни хуш кўраман. Аслида касбим тақозоси ҳам шунини талаб этади. Чунки актёр қанчалик кўп одамлар ичиде бўлса, фикр доираси шунчалик кенгайди, ўзи учун қутилмаган кашфиётларга йўл очади.

Мени бир ижодкор ва фуқаро сифатида юртимизда олиб борилаётган кенг қўламдаги бунёдкорлик ишлари ҳайрат солади. Узоққа бормай, биргина пойтахт қиёфасида юз бераётган ўзгаришларни олайлик. Кейинги ўн йил мобайнида кўприқсозлик борасида қандай катта ишлар амалга оширилди. Жаҳон андозаларига мос, текис, раво йўл ва кўприқлардан ҳар сафар ўтганимизда бахри дилим очилди.

Ўзбек Миллий академик драма театрининг қайта таъмирланган биносига келганимизда эса Президентимизнинг санъат ва санъаткорларга қанчалар катта эътибор бераётганлиги кўнгилдан ўтади. Санъат аҳлининг мустақиллик йилларида мунтазам рағбатлантириб келинаётгани ҳам бу соҳага гамхўрликнинг намунасидир. Шуларни ўйлар эканман, Президентимиз "Ҳеч нарса миллатни дунёга спорт ва санъатчилик тез машҳур қила олмайди", деб айтганларида нақадар ҳақ эканиликларига имон келтираман.

Бу йил ҳам пойтахтимизда бунёдкорлик ишлари жадал олиб бориляпти. Айниқса, мустақиллик майдонидеги ўзгаришлар одамга ихлом бағишлайди. Бу майдон кўз ўнгимизда янада, яшариб борапти. Ҳозир мазкур майдонда қурилаётган фавворалар нафақат шу жойнинг, балки пойтахтимизнинг ҳуснига ҳусн қўшишига ишонаман. Уйлабманки, бу каби бунёдкорлик ишлари мустақиллигимизнинг 15 йиллигига муносиб тўхфа бўлади.

Истиклолимиз санъаткорлар учун очган эркинлик ҳам бениҳоя катта имкониятлар қалитини кўлимизга тутақлади. Айниқса, театр санъатида илгари қўрилмаган катта ўзгаришлар юз берди. Бошқа барча театрлар қатори бизнинг Абдор Хидоят номидаги театр ҳаммаси учун ҳам жаҳон сахналарига кенг йўл очилди. Театримиз тарихида биринчи бор "Майсаранинг иши" спектакли билан Германияга борганимизни, Франция ва Бошқа Европа давлатларида ижодий сафарларда бўлганимизни эсласам, қалбим фахр-ифтихор туйғулари билан тўлади. Булар шунчаки чет элда бўлиб, томоша кўрсатиб келиш эмас, балки ўзбекистон кимлигини, санъатининг қудратини жаҳонга кўз-кўз қилишдир.

Мустақиллик йилларида ижодий фаолиятимизда чукр из қолдирган Исқандар, Отелло каби образларни сахнага олиб чиқдим, бадий ва видеофилмларда турли роллар ижро этдим. Энг муҳими, "Ўзбекистон халқ артисти" унвонига сазовор бўлдим. Буларнинг ҳаммасини назарда тутиб, бемалол мустақиллик мени кашф қилди, деб айтишга ҳақлиман.

Айни дамда кўнгилдан "Мен мустақилликка нима беролдим?" деган савол ҳам кечади. Бу борада халқимиз кўнгилга йўл топа оладиган образлар яратиш, жамиятимизни қорига ярайдиган қомил фарзандлар тарбиялаш ва шоғирлар тайёрлаш асосий бурчим деб биламан. Назаримда, ҳаммамизнинг ниятимиз ҳам муштарак. Муштарак дийримизнинг гуллаб-яшнаши, жаҳонда ўз ўрни ва овозига эга бўлиши йўлида фуқароларимизнинг ҳар биримизнинг фуқаролик бурчимиздир.

Элёр НОСИРОВ,
Ўзбекистон халқ артисти

СОҒЛОМ ПОЙДЕВОР

Жамият ва миллатнинг истиқболи, шубҳасиз, янги, ўсиб келаётган авлод тарбияси, унинг соғлом турмуш тарзига боғлиқ. Соғлом ва маънавий баркамол авлод ҳақида жамият ривожига боғлиқ ҳар қандай муҳим вазифаларни бажаришга қодир бўлади. Шу боисдан ҳам мустақилликнинг дастлабки йилларидан бошлабқ Юртбошимиз ташаббуси билан мамлакатимизда жисмоний тарбия ва спортни бутун қоралар билан ривожлантиришга, болалар ва ўсмирларни оммавий спортга кенг жалб этишга, ҳусусан, миллий спорт турларини ривожлантиришга алоҳида эътибор берилди бошланди. Вазирлар Маҳкамасининг "Ўзбекистон болалар спортини ривожлантириш жамғармаси фаолиятини ташкил этиш тўғрисида"ги қарориде эса болаларда спортга бўлган ҳавас ва интилишни қўллаб-қувватлаш, жамиятимизда соғлом турмуш тарзи тамойилларини янада кучайтириш ҳамда ёш авлоднинг спорт мусобақаларига ўзбекистон жалб этиш билан боғлиқ асосий вазифалар белгилаб берилди.

Ушбу қарорда ўз ифодасини тогган вазифалар ҳамда Президентимизнинг бу борадаги аниқ кўрсатмаларини бажариш, энг аввало, ёшларда ватанпарварлик, истиқлол ҳоғларига садоқат руҳини тарбиялаш, миллий гурур ва ифтихор туйғуларини кучайтириш, катта спортга ҳақиқатан тайёрлаш, таълим тизимидаги ўқувчи-ёшлар орасида истеъдодли спортчилар сонини кўпайтиришни талаб этади.

Шуни эътироф этиш зарурки, мамлакатимизда бундай муҳим ва масъулиятли вазифани бажариш учун зарур бўлган барча имкониятлар мавжуд. Бугунги кунда республикамизда ёшларимизнинг оммавий спорт турларида бўлган қизиқишини қўллаб-қувватлаш доирасиде 51 миңдан ортиқ турли хил спорт иншоотлари — ўйингоҳлар, спорт заллари, сузиш ҳавзалари, спорт майдончалари фаолият кўрсатмоқда. Уларнинг даярли барчаси замонавий спорт анжумлари билан жиҳозланган, зарур шарт-шароитлар яратилган. Утган йил якунларига кўра, бугун мамлакатимизда 7 ярим миллионга яқин киши оммавий спорт турлари билан мунтазам равишда шуғулланиб келмоқда. Корхона ва муассасаларда, турли меҳнат жамоаларида соғлом турмуш тарзига бўлган эътиборнинг кучайиб бораётгани, ёшлар, ўсмирлар, хотин-қизлар, ногиронлар, ўрта авлод вакиллари ўртасида ҳам турли хил мусобақаларнинг ўтказилаётгани, айниқса, қувонарлидир. Бундай беллашуларда кимнингдир ғолиб чиқиши эмас, жамоавларда соғлом қалб-фиятни юзага келтириш, меҳнат унмдорлигини ошириш, спорт мусобақаларини кўнгилли маданий ҳордиқ воситасига айлантириш муҳим вазифа ҳисобланади.

Ёшларни мунтазам равишда спорт тўғрисидаги жалб қилишда республикамизда фаолият юритаётган болалар ва ўсмирлар спорт мактаблари алоҳида аҳамиятга эга. Бугун мамлакат миқёсда Халқ таълими, Маданият ва спорт ишлари вазирликлари ва Касаба уюшмаси кўнгилли спорт жамиятига қарашли 525 та шундай мактабларда спорт-қизиларимиз спортнинг турли соҳалари бўйича машғулотларда катнашмоқдалар. Уларнинг кўпчилиги мамлакат ҳамда халқаро миқёсдаги турли беллашуларда яхши натижаларга эришиб, мустақил Ўзбекистон шўҳратига шўҳрат қўшмоқдалар. Шунга қарамай, бу борада жиддий муаммолар ҳам мавжуд, чунончи, мактаб шароитида болаларни спорт тўғрисидаги жалб этишнинг умумий кўрсаткичини қоникорики деб бўлмайди. Айрим жойларда ёшларнинг ҳоҳиш ва истаклари, спортнинг у ёки бу турига мойиллиги инобатга олинмаган, шароит етарли эмас. Бизнингча, бу муҳим иш зиммаларига юкланган мутасаддилар мактаб педагоглари, маҳалла фаоллари, спорт усталари билан биргаликда бемалол иш олиб боришлари лозим. Бунда миллий урф-одатлар, қадриятлар, маҳаллий шароит, ёш спорт иштирокчиларининг мойилликлари ҳам инобатга олиниши керак. Амалда мавжуд ва янгидан барпо этилаётган спорт иншоотлари, замонавий комплекслардан умумий фойдаланиши, уларни асраб-авайлаш ҳам катта аҳамиятга эга.

Болалар спорт ҳаракатини ривожлантириш доирасиде янги ахборот технологияси тизимини шакллантириш ва ривожлантириш, жаҳон ахборот тизимига қиритиш, зарур ўқув қўлланмалари ва дастурларини яратиш ва чоп этиш, болалар спорт йўналишида малакали мутахассислар тайёрлаш каби долзарб масалалар устида мунтазам иш олиб боришимиз даркор.

Шу билан бирга, болаларнинг спортга яроқлигини таъхислаш мониторингини тизимини шакллантириш муаммоларини ўрганиб чиқиш ва уни амалиётга тадбиқ этишимиз ҳам зарур.

Одатда, болалар дўстлари ёки ота-оналарнинг ҳоҳишига кўра у ёки бу тўғаракка келадилар. Аслида эса бу танлов мактабдаги жисмоний тарбия ўқитувчисининг тавсиясига кўра ёки истиқомат жойларига яқин жойлашган БУСМларда спортнинг бирор тури билан шуғулланиши натижасида бўлиши керак.

Спортга лаёқатли болаларнинг кўпчилиги умуман спортга эътибор бермайди, сабаби улар ўзларининг қобилиятлари ҳақида маълумотга эга эмаслар. Бунинг натижасида болалар қайси спорт тури билан шуғулланишларини билмай дуч келган соҳада ҳаракат қилдилар ва тез орада кўнгилларини совиқди.

Болаларнинг спортга яроқлигини таъхислаш мониторингини тизимини шакллантириш вояга етиб келаятган навқирон ўсмирларнинг соғлом, баркамол етук шахс бўлиб тарбияланишида уларнинг саломатлиги, жисмонан тайёрлиги ва ҳаракат қобилиятларини доимий равишда назорат қилиб бориш имкониятини ҳам яратеди. Сабаби, бугунги кунда таълим муассасаларида ўқувчиларнинг саломатлиги ва жисмоний тайёрлиги бўйича ҳар ўқув йилининг бошида ва якунида назорат қилинган ўтказилади, аммо таълим муассасаси жисмоний тарбия ўқитувчиси назорат натижаларини фақатгина қайдонмаларда, синф журналида ёки ўзининг ён дафтарида ҳисобга олиш билан чекланади, ҳолос.

Ёшларни мунтазам равишда спорт билан шуғулланишга кенг жалб этиш, уларни жисмоний ва маънавий тарбиялашнинг замонавий шакл ва услубларини жорий қилиш — бугунги куннинг муҳим талабидир. Мамлакатимиз Президентининг бу борада кўрсататган сый-ҳаракатлари ва гамхўрлиги натижасида бугунги кунда ўғил-қизларимиз орасида спортга қизиқувчи, спортнинг у ёки бу тури билан шуғулланувчилар сонини тобора ортиб бормоқда. Бу қувонарли ҳол, албатта. Лекин яратилган имкониятлардан янада оқилона фойдаланиши йўлга қўйилиши илмий асосланган тамойилларини ишлаб чиқиб ҳаётга тадбиқ этиш барчамизнинг олдимизда турган энг муҳим вазифадир.

Еркинбой ҚУТИБАЕВ,
Олий Мажлис Сенати аъзоси

ШОИР ХОТИРАСИГА БАҒИШЛАНДИ

Гулистон шаҳрида Ўзбекистон халқ шоири Тўра Сулаймон хотирасига бағишлаб кураш бўйича республика биринчи очик мусобақа турнири бўлиб ўтди.

Халқимизнинг сеvimли шоирини ёд этиб ўтказилган ушбу йилнинг тадбир эрта тонгда Гулистон шаҳридаги "Регистон" мажмуида бўлган хотира маросими билан бошланди. Пойтахт ва вилоятларимиздан ташриф буюрган ижодкорлар, полвонлар, шоирнинг мухлислари Сирдарё вилояти ҳокимлиги ташаббуси билан ўтказилган ана шу тадбирларнинг иштирокчилари рақиблар билан рақибликни таъхислади.

Анжуман иштирокчиларини Ўзбекистон Қаҳрамони, Ёзувчилар уюшмаси ҳамда республика Миллий кураш федерацияси раҳбари Абдулла Орипов кўлаб шундай деди:

— Миллий курашимиз бугун дунё бўйлаб доврўқ қозонмоқда, номин жаҳонга машҳур полвонлар қолмоқда. Саксондан ортиқ мамлакатларда ўзбек миллий кураш федерациялари фаолият олиб бормоқда. Эндиликда ўзбек курашини жаҳон олимпиада ўйинлари қаторига қиритиш учун ҳам сый-ҳаракат қилмоқдамиз.

Атоқли шоир Тўра Сулаймон халқимиз дарди билан яшади. У миллий қадриятларимизни кўчири, иллатларга қарши курашда толмас паҳлавон эди. Шу боис ўзини ал-павлардан деб чоғларди. Яъни "Гўрўгли султон бир ён, Тўра Сулаймон бир ён" эди. Бетақдор ижодкор сифатида Тўра Сулаймон катта обрў қозонди, мухлислар ортирди ва муҳтарам Юртбошимиз назарига тушди. Кўп асрлик қадриятларимизни улуглагани учун ҳам ушбу турнир унинг номига жуда-жуда ярашди. Қаранг, юртимизнинг барча вилоятларидан таниқли полвонлар келишибди. Гўё бутун мамлакат жамулган бунда. Мардлик ва ҳалолликни мужассам этган кураш мусобақаларида барча полвонларимизга омад ёр бўлсин, деймиз.

Хотира турнири етти вази тоифалари бўйича ўтказилди. Даст-

лаб гиламга ёш ҳакамлар ва ёш полвонлар тақлиф этилди. Улар ўртасидаги махсус соврин учун кўргазмали чиқишда тошкентлик Хусан Тўхтапўлатроғи ғолиблик қилди. Олтинчи килограмм вази тоифасидаги беллашуларда Сирдарё шаҳридан Сухроб Тоғаев ва жиззахлик Воси Ҳотамовлар беллашдилар. Улар ўртасидаги кураш мусорасида кечди ва омад жиззахлик полвонга қулиб бокди.

Олтинчи килограммлик вазида беллашган уч карра Ўзбекистон чемпиони Олимжон Равшанов (Тошкент) сирдарёлик Т. Холбековнинг курагини ерга тегишти. Етмиш уч килограммлик вазида ёшлар ўртасида жаҳон чемпиони Ҳикмат Куртов (Бухоро) сирдарёлик О. Чинниевни енгди. 81 килограммлик вазида Бахриддин Холмўминов (Тошкент шаҳри) сирдарёлик Л. Қўчимов устирида ғолиб бўлди. 90, 100 ва ундан ортиқ вази тоифаларидаги беллашулар ҳам мухлисларда катта таассурот қолдирди.

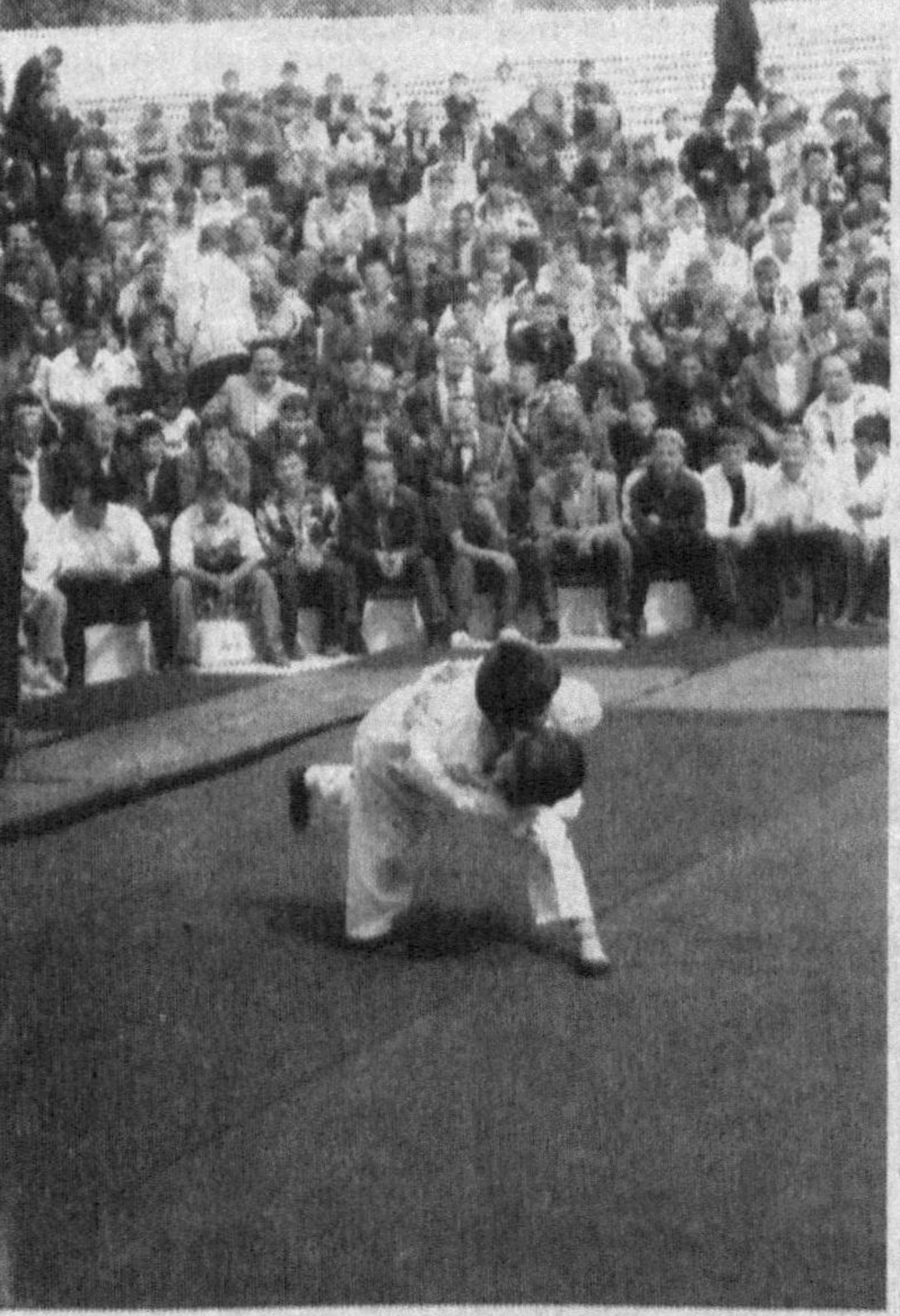
Саралаш баҳсларида зафар қўчган полвонлар финалда ўз вази тоифалари бўйича асосий соврин учун беллашдилар. Мухлислар полвонларнинг ғалабага бўлган астойдил интилишларини қўллаб-қувватлаб туришди. Зўр полвонларга омад қулиб бокди.

— Ўз вази тоифалари бўйича жиззахлик Воси Ҳотамов, тошкентлик Олимжон Равшанов, бухоролик Ҳикмат Куртов, тошкентлик Бахриддин Холмўминов, қашқадарёлик Шерали Жўраев, тошкентлик А.Йўлдошев, сурхондарёлик Давлат Чориевлар ғолиблик шохсупасидан ўрин олиб, соврин соҳиби бўлдилар, — дейди Ўзбекистон Миллий кураш федерациясининг ҳакамлар ҳайъати раиси, халқаро тоифадаги ҳакам Олимжон Ҳайитов.

Ғолибларга Фахрий ёрлик ва совринларни Ўзбекистон Миллий кураш федерацияси раиси Абдулла Орипов, вилоят ҳокими Абдураҳим Жалолов, Гулистон шаҳар ҳокими И.Эрбековлар топширдилар.

Хотира турнири доирасида Гулистон шаҳар ҳокимлиги, Сирдарё туман миллий кураш федерацияси ҳамда Ўзбекистон халқ шоири Тўра Сулаймон фарзандлари томонидан таъсис этилган совринлар учун ҳам қизқарли беллашулар бўлди.

М.АБДУЛЛАЕВ

“УЖЛАЁТГАН БАХТНИ УЙҒОТИНГ”

Олдиндан оққан сувнинг қадри йўқ деганларидек, инсон бепарволиги туйғул қўн нарсаларни йўқотиши мумкин.

“УЗАС”нинг 9 июн сониде чоп этилган Дамин Жумақулловнинг “Ужлаётган бахтни уйғотинг” мақоласида ёзилганидек, инсон ўз вақтининг қули эмас, жилвдорли бўлиши зарур. Чунки беҳуда ўтган ҳар бир дақиқамиз қайтмайди. Ҳар бир куннинг ганиматлигини, бетақдорлигини инсон ёшлигидаёқ англаб етса ва шунга амал қилса, ёши улғайганда “Эссизгина умрим”, дея афсус чекмайди.

Афсуски, кўпчилик ёшлар, ҳатто катта ёшдагилар ҳам ўз ихтиёрларини тўлалигича вақтининг измига топширишлар. Тунларни телевизор ва компю-

тер қаршисида ўтказаятганлар тонг гўзаллигидан баҳраманд бўлолмаёптилар. Холбуки, умрининг энг гўзал фасли болалик бўлганидек, куннинг энг гўзал палласи бу тонгдир. Қадриятларимизга кўра, эрта тонгданок дарвозаларини очиб кўйилишининг ўзидеям катта ҳикмат бор.

Бахт ташқарида эмас, инсоннинг ўзиде!

Тонг ўзининг майин шабадаси билан эшиклариниздек очик қалбингизга қириб, жисмингизда ухлаб ётган бахтни уйғотди. Сиз билан бизнинг вазифамиз эса мана шу бахтни ушлаб, унда яшаб қўлишдир.

Робия АЮБОВА

Бухоро

БУГУНГИ СОНДА:

→ **МАЪНАВИЯТИМИЗ ДУРДОНАСИ 2**

→ **3 ТУНГИ МЕҲМОН**

→ **УСТОЗНИНГ ТИЛЛО ТАБАССУМЛАРИ 4**

O'ZSANOATQURILISHBANK
KO'PLARNI TANISHADI —
MUNOSIBLARNI TANLASHADII

Tel: 120-45-01, 120-45-82, 120-45-05; Faks: 133-34-26
www.uzspb.uz e-mail: info@uzspb.uz

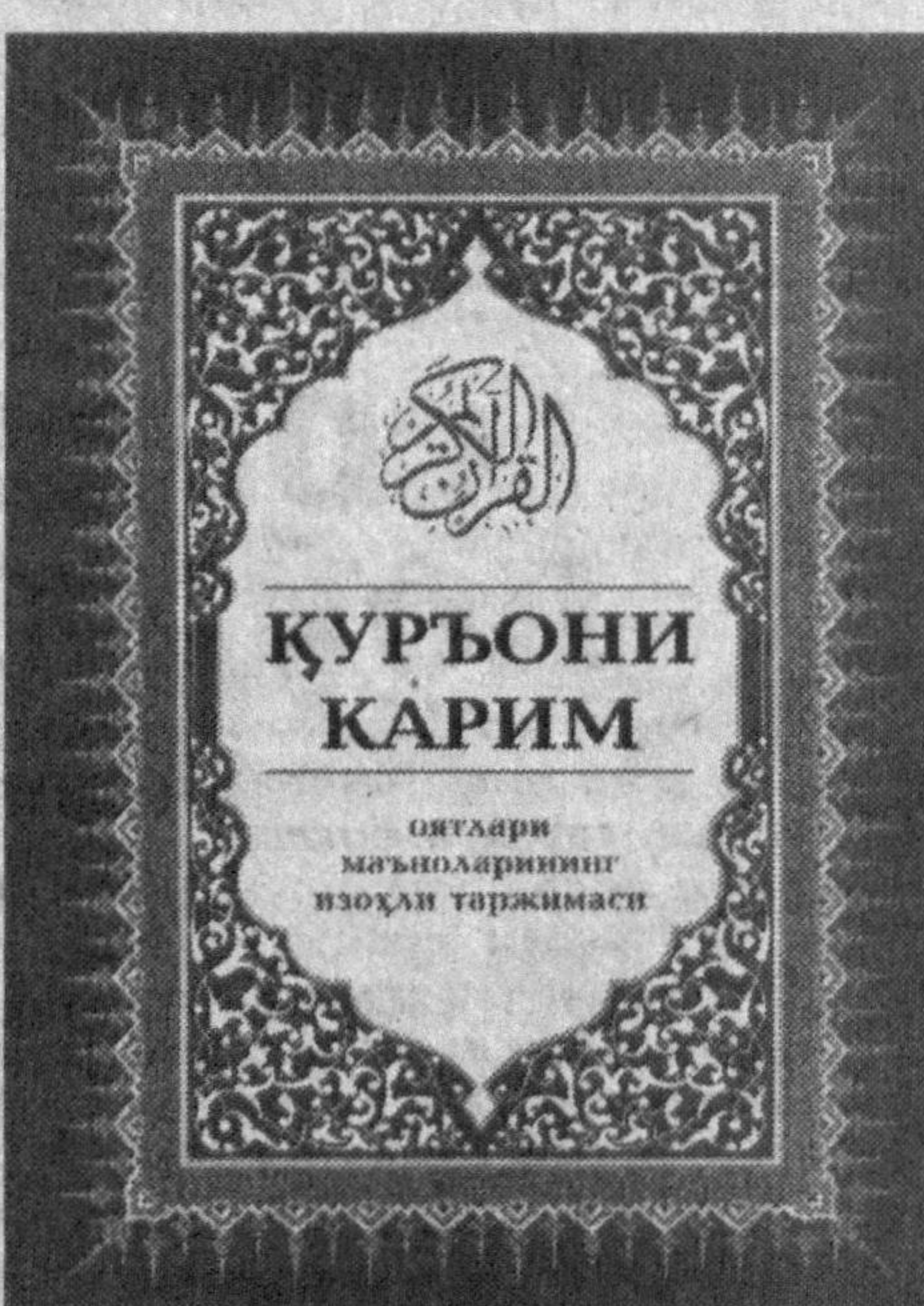
Хизматлар асосини таъинлаган

Диктант: янги нашр

МАЪНАВИЯТИМИЗ ДУРДОНАСИ

“Мовароуннахр” нашриётида “Куръони карим оятлари маъноларининг изоҳли таржимаси” нашр этилди.

Инсон маънавиятини юксалтирувчи ва уни қомиллик сари ундовчи бундай муборақ китобнинг таржима муаллифи Шайх Мухаммадхон мулло Рустам ўғли Қўқондий (Мавлавий хожи Хиндистоний)дир. Бу қомусий олим диндорларни таъбиқ ва таъзиққа олиш авжа чиккан ўта қалти даврларда яшаган (1892 — 1989). Бир эмас, икки мартаба шўроларнинг қамқоқ жазоларини ҳам табиқ кўришига тўғри келган. Иккинчи жаҳон урушида қатнашқан жароҳатланган, фронт ортидаги меҳнат лагерига юборилган. Шўро тузуми илмилардан ҳаммиша хавфсиз қилди. У улуг зот урушдан сўнг йигирма беш йил Сибирга сургун қилинди. Унинг биргина айби — олимлик, эскича хат-саводи мукамаллиги, она тарихимиз, динларимиз тарихи, ўтмиш ҳақиқатларини асл манбалар орқали ўқиб билганлиги, маърифатпарварлиги, бошқача айтганда “кўзи очиклиги” да эди.

ҚУРЪОНИ КАРИМ оятлари маъноларининг изоҳли таржимаси

Қамқондан қайтганидан сўнг ҳам Шайх Мухаммадхон мулло Рустам ўғли умрининг катта қисмини яшаш жойини тез-тез ўзгартириб туриш билан ўтказди. Мудом хавф-хатар ичида яшаб илм билан шуғулланди, изланди, шогирдлар еттиштирди. Шунча таъзиқлар остида бўлса ҳам, роҳат-фароғатда яшаб илм ижод билан шуғулланганлардан кўра кўп ва кўп иш қилди. Савобли ва хайрли ниятларни рўёбга чиқаришга улгурди. Унинг кўп йиллик изланишлари ва машаққатли меҳнати самараси бўлган “Куръони карим оятлари маъноларининг изоҳли таржимаси” бунинг исботидир.

Ушбу ноёб китоб қўлёмаси — араб ёзувидаги матни таъбиқ қилиб, қирил ёзувида нашрга тайёрлаган Сайфиддин Сайфуллох ўз сўзбосида Куръони каримнинг юртимизда рўёбга чиқарилган таржима ва тафсириларни ҳақиқат кўйидаги муҳим маълумотларни келтирган: “XVII-XVIII асрларда номаълум олим Куръони ўзбек тилига таржима ва тафсир қилган. Қарши шаҳридан топилган бу нодир манбаининг оғидан урта Осий тафсири” деб юритилиб, Узбекистон Фанлар академияси Шабқистонлик илмий-тадқиқот институти қўлёмалар хазинасида асраб келинади.

Шу ўринда биз Куръони каримнинг шўролар даврида, аниқроғи, 1988-1989 йиллар орасида амалга оширилган ва қўлёма ҳолида тарқалиб, чоп бўлмаган кўп нодир таржимаси ҳақида алоҳида тўхталмоқчимиз. Ҳар бири беш борадан иборат бўлган олти жилдлик бу китоб “Баёнлу Куръон фи таржиматул Фурқон” деб аталган. Ушбу қўлёма муаллифи ўтган асрда ўрта Осий миқёсида энг улуг алломалардан бири сифатида тан олинган Шайх Мухаммадхон мулло Рустам ўғли Қўқондий (Мавлавий хожи Хиндистоний)дир. Устозининг мазкур китоби халқ орасида “Тафсири Хиндистоний” номи билан машҳур бўлса-да, аслида Куръон оятларининг маънавий изоҳли таржимасидир.

Эътиборли жойи шундаки, хозир ўзининг 2700 йиллигини нишонлашда тараддул кўраётган Қарши шаҳрида таъридан муаллифи номаълум тафсир ва таржимани ҳисобга олмасак, Қўқондий (Хиндистоний) домла Куръони каримни машҳур аллома Олтинхон Тўрадан сўнг иккинчи бўлиб ўзбек тилига (араб алиф-

босида) ўргинган. Бу ишга қиршмоқдан аввал ўзидан олдинги таржималарни пухта ўрганиб чиққан. Олтинхон Тўра қаламга мансуб 2400 саҳифалик ниҳоятда пишиқ ва пухта таржиманинг тил ва услуби илмий руҳда бўлгани боис уни ҳар бир ўқувчи, хусусан, ёшлар ўқиб-ўрганишида бироз мушкуллик тугилган. Шу жиҳатини ҳисобга олган Қўқондий (Хиндистоний) домла таржимани анча ихчамлаштирган ва соддалаштирган. Уни кенг халқ орасига мулжаллаган.

Мазкур ишни амалга ошириш вақтида домла анча кесиб қолган эди. Шу боисдан у зот Куръони карим таржимасини шогирдларига айтиб туриб ёздирган. Шу сабаб баъзи жумлаларда, гап қурилишда хато ва камчиликларга ҳам йўл қўйилган. Котиблик қилган шогирдлар Қўқон, Андижон ва Намангандан бўлгани боис қўлёмада мазкур ҳудудларнинг шевалари ҳам учрайди. Шунинг учун ҳам таржима муаллифи китобни қайта қўздан кечириб, уни яна тўлдириб, ягона услуб ва тил қоидаларига мувофиқлаштириб тартиб беришни режалаштирган. Аммо умр бевафоллик қилиб, бу ишни амалга ошира олмаганлар. Шогирдларнинг хотирлашича, домла боқий дунёга кетар чоғида “Китобини халққа содда ва тушунарли қилиб етказинлар”, деб васият қилган эканлар.

Китобни нашрга тайёрлаш жараёнида Сайфиддин Сайфуллох Шайх Мухаммадхон мулло Рустам ўғли Қўқондий вақсиятига тўла амал қилди. У нашрнинг пухта бўлиши учун қўлёманни юртимиз олимларининг нашр этилган тафсири ва таржималари ҳамда Аҳмад Исмоил Саббонининг арабий, Хусайн Воиз Кошифийнинг форсий ва Хасан Таҳсиннинг туркий тафсири билан қиёслаб ўрганди. Бугунги кун ўқувчисининг диди ва саводхонлигини инобатга олиб, мутаржим тузган жумлалар, сўз ясовчи ва сўз ўзгартирувчи қўшимчалар, ёлмошлар ва боғловчиларни имкон қадар ҳозирги тил қоидаларига мувофиқлаштиришга ҳаракат қилди ва уларнинг асл маъноларини ҳам сақлаб қолди.

Олимнинг таъкидлашича, китобнинг хатоси тўғрисида бўлса керак, айрим сўзлар таржима матнидан тушиб қолган. Бу оятлар маъноси таржимасини қиёслаб ўрганиш жараёнида тушиб қолган сўзлар ё қавс ичида ёки тўғридан-тўғри матн таркибига олова қилиб берилган. Шунингдек, қўлёмада бир неча оятлар тушиб қолгани ҳам аниқланган. Жумладан, “Анъом” сурасининг 122-оятининг “Ана шундай, кофирларга ҳар бир иш амалларини қиройли қилиб кўрсатиб қўйдик” ва шу каби бошқа яна бир неча оятлар таркибиде бўлган жумлалар таржима қўлимни ўз ўрнига қўйилгани ҳам ибратлидир.

Бинобарин, бу муборақ китобни нашрга тайёрлаган олим икки йил давомиде мазкур тадқиқотга жуда катта меҳнат сарфлаган, тинимсиз ўқиб-изланган ва боғловларимиз таъбири билан айтганда, сизу бизни маънолар хазинаси қаттида дуру гавҳарлардан баҳраманд этиш мақсадида билим дарёсига шўнган. Изланувчан олим Сайфиддин Сайфуллох: “Бу эзгу ниҳоят жаноби Оллоҳнинг марҳамати билан эришдим”, дейди. Қўлимиздаги китоб бунинг ёрқин далилидир. Бу ноёб хазинадан қанчалик баҳра олиш эса ҳар биримизнинг ғайрат-шижватимиз ва имон-этиқодимизга боғлиқ.

Дамин ЖУМАКУЛОВ

Кинорежиссёрлар Юсуф Розиков, Нозим Аббосов, Собир Назармухамедов, Қамара Камолова, Зулфидор Мусоқов каби ижодкорларнинг кейинги йилларда яратган бир қатор асарлари миллий ва халқаро кинофестивалларда турли совринларга эга бўлганлиги билангина эмас, балки мустақиллик йилларида ўзбек киносида юзага келган бадиий-услубий изланишларнинг самарали натижаси сифатида ҳам эътибор қозонди. Куйида сўз юритмоқчи бўлганимиз икки филм ҳам миллий киносанъатимизда янги бадиий услубларнинг вужудга келганлигидан хушхабар бераётганга ўхшайди. Бу асарларнинг эстетик савияси турлича. Лекин режиссёрларнинг изланиши, янги ифода воситаларини қўллаши, бадиий умумлашмаларга келиш жараёни бир-бирига ўхшаш.

Қамара Камолованинг аксарият филмлари композициясида поэтик асос ҳаммиша устун бўлиб келган. Унинг навабдаги “Йўл бўлсин” бадиий-поэтик филмининг поэзияга қиёслаш мумкин. Филм пластика ва мусиканинг ҳаммаҳаллигига йўрилган. Гузаллик, покизалик, сабр-бардош, муҳаббат ва алданиш бўлгани боис унинг таъсирий ечимини “Йўл бўлсин” филмининг мазмунига сингдириб юборилган. Киночилар орасида оммабоп филм билан асл санъат асари ҳақида баҳс-мунозара юради. Асл санъатга тегишли асарларни оддий томошабин тушуниши қийин кечиши табиий ҳол саналади. Аммо Қамара Камолованинг филми ўша асл санъатнинг барча тамойилларига жавоб бериб, унда сўздан кўра мусика, мажозий ифодалар, пластик ҳаракатлар устун турса-да, бу филм фақат тор доирадаги томошабинлар учунгина эмас. Уни тушуниш осон ва зақки. Икки ёш бир-бирини севдилади — телбаларча, Махжун ва Лайли каби. Иккиси Юсуф сиёмо — гузал, чиройли. Қулдилар, йўналишлар, қовушдилар, она заминнинг барча гузалликларига каби табиатга сингиб кетдилар. Аммо ой юзми қизнинг позиса туйғулари сароб бўлиб чиқди, ишонгани, суйгани, “яккаю-яғонам” деб билгани уни алдди, ташлаб кетди. Қиз гунча каби кўзга яқин эди, алданган сўлиди-қолди. Ҳақиқатан ҳам ўзганда. Кўзи ожиз отасининг умид шамчиروي эди. Қалавининг ипи узилди. Анқироғи, буну ўзи, сезмайди, истамайди узди. Опаси, жигарбанди, энг яқини, сирдоши синглисини фол очтирди. Эвоҳ, энди буниси ортиқча — у хомилдор экан...”

“Йўл бўлсин”нинг мазмуни шу тариха ривожланиб борар экан, моҳияти кўнглингизга сизиб қирқангдек ёки ундан сизиб чиққангдек ранг-баранг туйғулари силсиласига қоришади. Назаримизда бу филмдаги қўшиқлар образ сифатида кинофилмнинг мусиқий-драматургик қурилишига сингиб кетган. Аксарият филмларнинг маълум бир кадрларида беэзақ бўлиб иштирок этаётган мусика

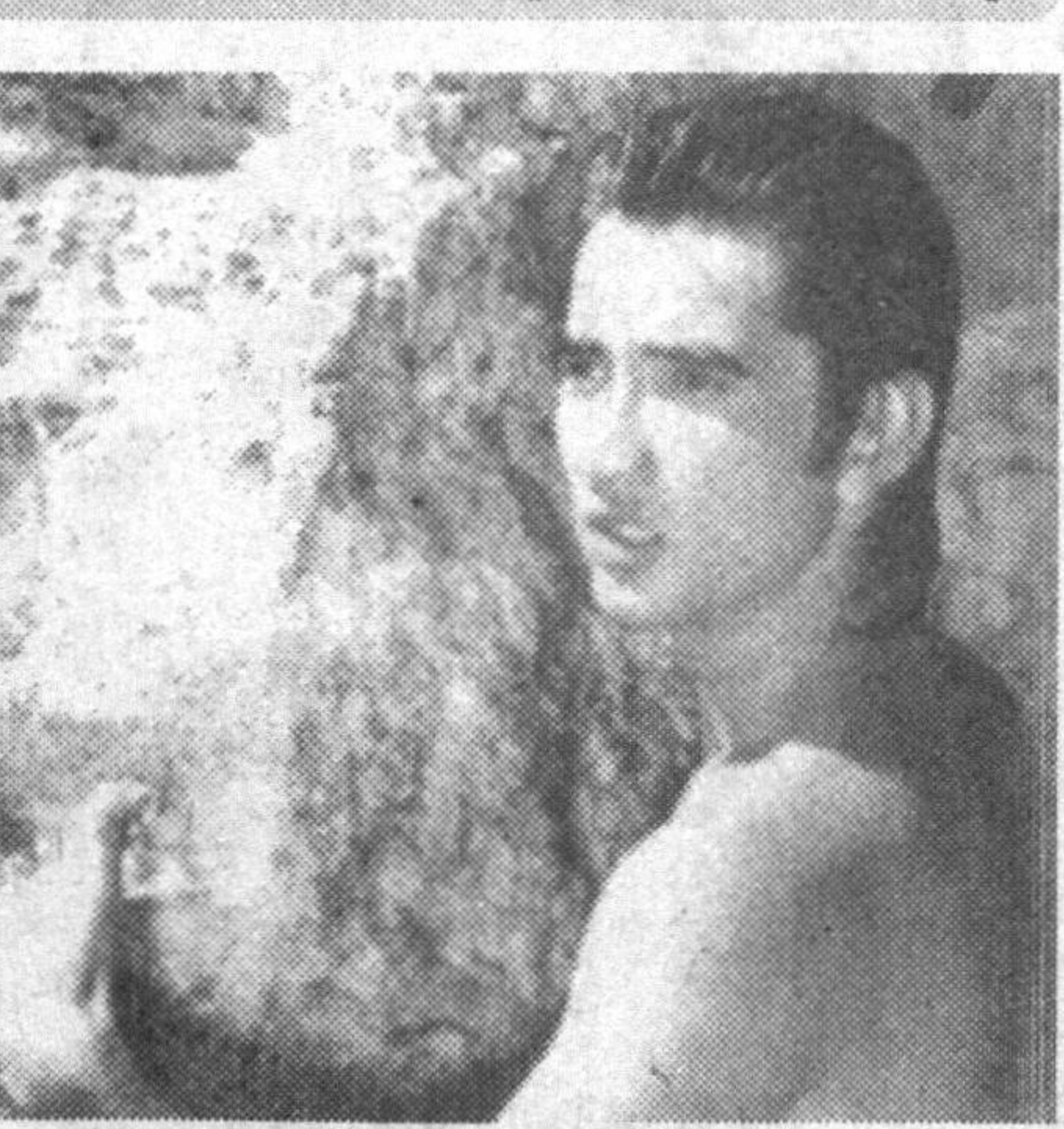
“Йўл бўлсин”нинг бошидан охиригача сюжетнинг ечими сифатида хизмат қилди. Бугина эмас, филмининг ҳар бир кадри ва лавҳаси йўлғули мушоҳадалар умумлашмасига йўрилган. Фоллоршунис Шомирза Турдимовнинг сценарий-сосида суратга олинган филмда услубий изланишлар, янги мажозий ифода воситалари ва халқ урф-одатларига ҳаммаҳан бўлган, баъзи одатларга нисбатан эса ним истеҳзо, ним қочирим ва яна сўз билан таърифлаш қийин, ҳис этишгина мумкин бўлган нималардир топилган.

Бир қарашда филм сюжетни жуда оддий. Одатдагидек, алданган қиз тақдирини... Аммо бу сюжетнинг бадиий ифодасида режиссёрнинг ҳам, сценарийнависнинг ҳам ёш йигит-қизларга, ота-оналарга, умуман одамларга айтар сўзлари янгича. Бечора қизнинг қалб тугёнлари, йигит хонадонининг эса

мизда. Бунга сабаб, Асқад Мухторнинг бадиий тафаккури махсули бўлган бош қаҳрамон асарда салбий образ сифатида ифодаланган. Гарчи, бугунги бадиий ижод тамойиллари инсон руҳиятини барча қирралари билан акс эттириш хусусиятини ёқласа-да, “Кўргулик” сюжетиде кечаги нормативларнинг баъзи қўриқилари ҳам учрайди.

Бадиий асар билан филмни қиёсий таҳлил этиш ниҳоятде эмасмиз. Биз учун ўтган аср кинобони психологиясига мосланган асарни замонамиз киносанъати адаптация қилиши жараёни қизиқарли туюлди. Филм қаҳрамони четдан қараганда болаларни яхши кўрувчи, уларга ҳаммиша конфетлар улашиб юрувчи қиёфада кўринади. Аммо у ўз

Шахсий мушоҳадалар

талқинда намоён бўлади. Лекин филм дебосида иккала сирдошнинг дилдорлигидан ҳаётдан умид узилари ва бир-бирларига ўз сирларини ишонилари томошабинда ишончсизлик уйғотиши мумкин. Бизнингча, режиссёр сирни айтишгача булган вақтни бироз кенгайтириши ёки диалоглар қурилмасини тушунарлироқ тузиши керакмиди...

Филмда яна бир гуноҳкор инсон — Малика образи ҳам бор. Бу уч қаҳрамоннинг виждон азобида қийналиши саҳналари нозик кинематографик ифода воситалари ёрдамида бир-бирига қиё қилинган. Актёрлар Элёр Носиров, Жавоҳир Зокиров, Дилором Эгамбердиеваларнинг маҳорати ва уларга берилган имконият тўғрисида филмнинг ўзида уч инсоннинг руҳий кечинмалари изтиробли чехра ва гўё бир-бирдан “сиримни айтиб қўйма” дегандек илтижо тўла нигоҳлар билан ифодаланади. Албатта, бу филмнинг гоёсини кенроқ ёритиш ҳам мумкин эди. Шундай бўлса-да, инсон руҳиятининг қирраларидан бирини ёритишда филм режиссёри Аюб Шаҳобиддиннинг ўзига хос фалсафий қарашлари кўринади. Лекин “Кўргулик” филмининг драматургик қурилиши тўғрисида филм учун етарли эмас, назаримизда. Чунки асар фатрасининг сунат намойиш этиб борилиши ва баъзи ўринларда драматургик юкка эга бўлмаган кадрларнинг учраши филм композициясининг ўринсиз қўзилишига олиб келгандек фикр уйғотади.

Немис файласуфи Кантнинг фикрича, ҳақиқий санъат асари учун тасаввур, ақл-идрок ҳамда дид ва руҳ уйғунлиги муҳимдир. Яқин ўтмиш сабоқлари эса бу фикрни тўлдириб, ижодкорнинг руҳий эркинлиги ижоднинг муҳим омилли эканлигини далолат берибди. Зеро, сўз юритилган филмларнинг эстетик савияси ва жанри бир-бирдан тубдан фарқ қилса-да, ҳаётнинг қарама-қарши қурилишларини акс эттириш билан бирга, кинофилмдаги воқеаларга ўзининг бирёқлама муносабатини таъкидлаш урфи “Йўл бўлсин”, “Кўргулик” филмларида йўқ. Бу эса замонамизнинг ўзига хослигидандир, албатта.

Шоҳида ЭШОНБОЕВА

ИЖОДДА РУҲ ЭРКИНЛИГИ

Ўзини оқлаш учун кўрсатган томошалари ўзига хос акс этган.

Сценарий муаллифи Шомирза Турдимов, режиссёр Қамара Камолова, оператор Рифкат Ибрагимовларнинг иштейдодли актёрлар ансамбли кўмагида суратга олинган “Йўл бўлсин” филми муҳаббатда чучук хикमत яширин. Миллий қадриятларимиз акс этган бу киноасар, албатта, халқаро кинофестивалларда иштирок этишини ва унинг “босган излари гўл бўлишини” истаб қоламиз.

Режиссёрнинг ижодий эркинлиги унинг асариде ҳам бевосита ўз аксини топиши даврининг ўзига хослиги билан белгиланса ажаб эмас. Ҳар ҳолда кинорежиссёр Аюб Шаҳобиддиннинг суратга олган “Кўргулик” филмида жудди шунга яқин хусусият сезилди. Филм ёзувчи Асқад Мухторнинг “Фано ва баҳо” асари асосида яратилган бўлиб, ўтган асрнинг иккинчи ярмида ёзилган кинематографик экранга қиёсий жараёни режиссёр Аюб Шаҳобиддиннинг ва сценарий муаллифи Жажонгир Қосимов, Навруза Бийназовалар учун осон кечмаган, назарини эсимизда тутишимиз керак.

“Йўл бўлсин”нинг мазмуни шу тариха ривожланиб борар экан, моҳияти кўнглингизга сизиб қирқангдек ёки ундан сизиб чиққангдек ранг-баранг туйғулари силсиласига қоришади.

АНДИША ҲАМ БОР БЎЛСИН-ДА...

Яна бир мисол: Бундан икки йиллар бурун миллий пазандалик мавзусида бир неча мақолалар ёзиб беришимни илтимос қилишди. Ёзиб бердим. Яқини “Шарқ эиқори” китоб дўқониде пештахтани беэзаб турган бир ноёб албом-китобга кўзим тушиб, беҳитиёр уни варақладим. “Миллий энциклопедия” нашриёти тамғаси билан чет элда чоп этилган экан. Полиграфия ижроси жиҳатидан хозирги замон китобат санъатининг олди намуна асари бўлган бу мўъжиза нашр “Ўзбек пазандалик санъати” деб аталади. Аста варақласам, мен ёзиб берган “Мехмондорчилик” сарлавҳали мақола ҳам бор. Ҳаммаси жойида. Аммо муаллифлар рўйхатида йўқми...

Шундай, бировчи катта, бировчи кичик, бировчи кўз, бировчи қош дейсан, истихоло қилсан, инсоний андишага борсан. Ўзбекчилик дейсан ва фақир киши панада, ағор бўлиб қолаверсан...

Маҳмуд САТТОРОВ

Одатда иш билан йўл юрсам, радионинг қулгоғини бураб қўяман. Бир эшиттириш атоқли тарихчи адиб Мирқарим Осим ижодида бағишланди. Айтиш кераки, эшиттиришда адиб ижодининг моҳияти, ёшларга сат билан тингловчига етказиб, эшитганини қойил қолдириб. Бироқ фойдаланилган манба ҳақида лом-ним демади. Радионинг бошқа каналларида ҳам адибнинг 80 йиллигига бағишланган 1987 йили чоп этилган “Карвон йўлларида” китобига мен ёзган “Мозий сабоқлари” сўзбоши — мақоладан олдинди. Аммо эшиттириш муаллифи ушбу муаллифлик эшиттириши сўғида мазкур китобдан фойдаланганини эслатмай, менинг ижодимни куппа-кундуз куну ўзлаштириб юборди.

Радиоканаллардан бирида қизқарли эшиттиришлар уюштирадиган Зайнаббегим деган муҳаррир қизимиз она тили хазинасидан иборат идиомаларга 10-15 минутлик вақт ажратиб, каминининг “Ўзбекнинг гапи қизик” китобидан бир бобни жуда нафос

қилиб берди. “Мозий сабоқлари” сўзбоши — мақоладан олдинди. Аммо эшиттириш муаллифи ушбу муаллифлик эшиттириши сўғида мазкур китобдан фойдаланганини эслатмай, менинг ижодимни куппа-кундуз куну ўзлаштириб юборди.

Радиоканаллардан бирида қизқарли эшиттиришлар уюштирадиган Зайнаббегим деган муҳаррир қизимиз она тили хазинасидан иборат идиомаларга 10-15 минутлик вақт ажратиб, каминининг “Ўзбекнинг гапи қизик” китобидан бир бобни жуда нафос

қилиб берди. “Мозий сабоқлари” сўзбоши — мақоладан олдинди. Аммо эшиттириш муаллифи ушбу муаллифлик эшиттириши сўғида мазкур китобдан фойдаланганини эслатмай, менинг ижодимни куппа-кундуз куну ўзлаштириб юборди.

Радиоканаллардан бирида қизқарли эшиттиришлар уюштирадиган Зайнаббегим деган муҳаррир қизимиз она тили хазинасидан иборат идиомаларга 10-15 минутлик вақт ажратиб, каминининг “Ўзбекнинг гапи қизик” китобидан бир бобни жуда нафос

Гулзода ХИДИРОВА

“Олтин мерос” халқаро хайрия жамғармаси, Халқ таълими вазири ва, Республика ўқувчилар саройи ҳамкорлигида Ўзбек Миллий академик драма театрида “Осиё тароналари” халқаро болалар фестивали ўтказилди. Фестивал доирасида “Тароналар камалаги”, “Энг зукко элчи” танловлари бўлди. Фестивал иштирокчилари давлат Санъат музейига саёҳат қилдилар, республика “Байналмилал” миллий-маданий марказида, “Дўстлик” марказида қабул қилидилар.

Фестивалнинг хорижлик меҳмонлари Ватанимиз мустақиллигининг 15 йиллиги арафасида юртимизда амалга оширилган бунёдкорлик ишлари билан танишдилар, пойтахт Тошкент, қадимий ва навқирон Самарқанд шаҳарларига саёҳат қилдилар.

Маданий ҳаёт

Яқинда Каттақўрғон туман маданият ва спорт ишлари бўлими қошидаги “Зарафшон” халқ дастаси ва “Орзу” театр-студияси қатнашчилари “Ватан яғонадир, Ватан биттадир” деб номланган адабий мусиқали томошани саҳналаштиришди. Айни кунларда мазкур томоша Каттақўрғон туман ва шаҳри саҳналарида муваффақиятли намойиш этилмоқда.

— Бу чиқишларимиз аҳоли ўртасида маънавий-тарбиявий тарғибот-таъшиқот ишларини жонлантириш бўйича белгиланган тадбирлар асосида олиб боришмоқда. — дейди туман маданият ва спорт ишлари бўлими мудири Илҳом Файзиёв.

Мустақиллигимизнинг 15 йиллигига бағишланган “Ватан яғонадир, Ватан биттадир” томошасини саҳналаштиришда Абдуҳажим Нурувватов, Ҳадиша Шарипова, Ҳайдар Завқиевларнинг изланишлари беқиёс.

Абдуазиз ҲОШИМОВ

ТАҲРИРИЯТДАН:

“Куръони карим оятлари маъноларининг изоҳли таржимаси” ҳақидаги мақолани нашрга тайёрлаётиб, “Ўзбекистон адабиёти ва санъати”нинг 1992 йил 14 ва 21 август сонларида эълон қилинган “Мулла Хиндистонийнинг бошдан кечирганлари” сарлавҳали рисолини эсладик. Мазкур таржима ҳол Шайх Мухаммадхон мулло Рустам ўғли Қўқондий (Мавлавий хожи Хиндистоний)нинг ўз оғиздан мағнит тасмасига ёзиб олинган ва у зотнинг фарзандлари Убайдулло Мухаммадхон ўғли томонидан тақдим этилган. Уламоий киром мулла Камол ўғли Саримсоққон кунт билан оққа кўчириб, таҳририятимизга йўллаган бу рисола ижодкор зийлиларимиз ва исломий илм ахллари ўртасида катта қизиқиш уйғотган эди.

Таржиман ҳол бундай бошланган: “... Каминна аҳқорул ибод Мухаммадхон Ҳожимулло Рустам ўғиллари сана 1310 ҳижрий мувофиқ 1892 мелодийда Қўқон музофотига қарашли Чорбоқ қишлоғида Ҳўжа Мухаммад Вали мазорларига яқин ушбу қишлоқда туғулиб тарбия топгандурман. Қишлоқимизнинг ҳикоя қилишларича, Қўқон ва Самарқандда таҳсил улум қилган эканлар. Марҳум фақих эрдилар...”

Авалл Қўқон, Бухоро, Мозори Шариф ва Жалолободда, сўнгра Хиндистоннинг Ажмир шаҳрида (Хиндистоний нисбасини қабул қилганлари шунга ишора) дин илмини пухта ўзлаштирган, падали бузуқворини тасодифан Ажмирда учратиб Ҳаж зибратига олиб боришга муваффақ бўлган бу зотнинг илм йўлида чеккан рибозларини, эътиқодда собитлиги ҳар жиҳатдан ибратлидир. Бир муддат Тошкентдаги Қўқондор мадрасасида ҳам устозлар ҳузуриде бўлган Шайх Мухаммадхон мулло Рустам ўғли Қўқондий узоқ саргузаштлардан сўнг 1929 йили она юртига қайтиб келиб онла қуради, турли жойларда меҳнат қилади. Шўроларнинг маҳаллий тўраларига ёқмай қамқоқларда ўтириб чи-

қади. Уша таҳликали йилларда ҳатто мўқим яшашига ҳам имкон бўлмади. Иккинчи жаҳон урушида қатнашганидан кейин ҳам тўрт ярим йил қамқоқ азобини тортди ва ниҳоят окланиб чиқишга муваффақ бўлди. Душанбе шаҳрида Фанлар академиясида таржима ишлари билан шуғулланади. Қарийб юз ёшни қоралаб қолган кезлари умр буйи олган илмини жамлаб Куръони каримни изоҳлари билан таржима қилишга бел боғлайди.

“Мулла Хиндистонийнинг бошдан кечирганлари” рисоласи муносабати билан газетамизнинг 1993 йил 11 июн сониде босилган Ҳожи Сайфиддин Жалилнинг “Ҳожи Хиндистонийнинг соғиниб” сарлавҳали мақоласида айтилишича, араб, форс, урду ва пушту тилларини мукамал билган Шайх Мухаммадхон мулло Рустам ўғли Қўқондий кўплаб қўлёмалар устида тадқиқот ишларини олиб борган.

Ҳожи Сайфиддин Жалил мақоласидаги ушбу фикрлар ҳам “Куръони карим оятлари маъноларининг изоҳли таржимаси” муаллифи ҳақида биланганларимизни “Ҳожи Хиндистонийнинг виждони пок, имони бут, асаблари мустаҳкам инсон эдилар. 1990 йилнинг қузида у кишининг ўз йиллиги бўлиши керак эди. Бу тантанга бутун Ўрта Осийда у кишини биладиғанлар ҳозирлик кўрмоқда эдилар. Афсус, Ҳожи отамиз бу издиҳомга саноқлик кунлар қолганда ҳаётдан кўз юмдилар. У зотнинг жанозаси икки юз минг киши қатнашган ўзига хос “тантана”га айланган кетди. Жасадлари, ўз васиталарига биноан, Душанбеда биринчи имом-хатиб қилиб тайинланган Ҳожа Яъқуб масжидининг кўз ташланмайдиган бир кунжига дафи этилди...”

Захматқаш алломанинг пок ният билан бошлаган улуг иши рўёбга чиқиб, истиқлолнингнинг ўн беш йиллиги арафасида “Куръони карим оятлари маъноларининг изоҳли таржимаси” нашр этилгани маънавий ҳаётимиздаги эзгу ишлардан яна бир нишонандир.

Босма оммавий ахборот воситалари учун республика танлови

Ўзбекистон мустақил босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фонди ҳудудий босма нашрлар учун 10000000 сўм мақдорига фақисиз заём бериш бўйича танлов эълон қилади. Танловда таҳририят ёки нашрлар, мулкчилик ва таъкилий-ҳуқуқий шаклидан қатъи назар, Ўзбекистоннинг юридик мақомига эга бўлган барча вилоят ва туманлар ҳамда Қорақалпоғистон Республикасида фаолият юритаётган босма оммавий ахборот воситалари иштирок этишлари мумкин.

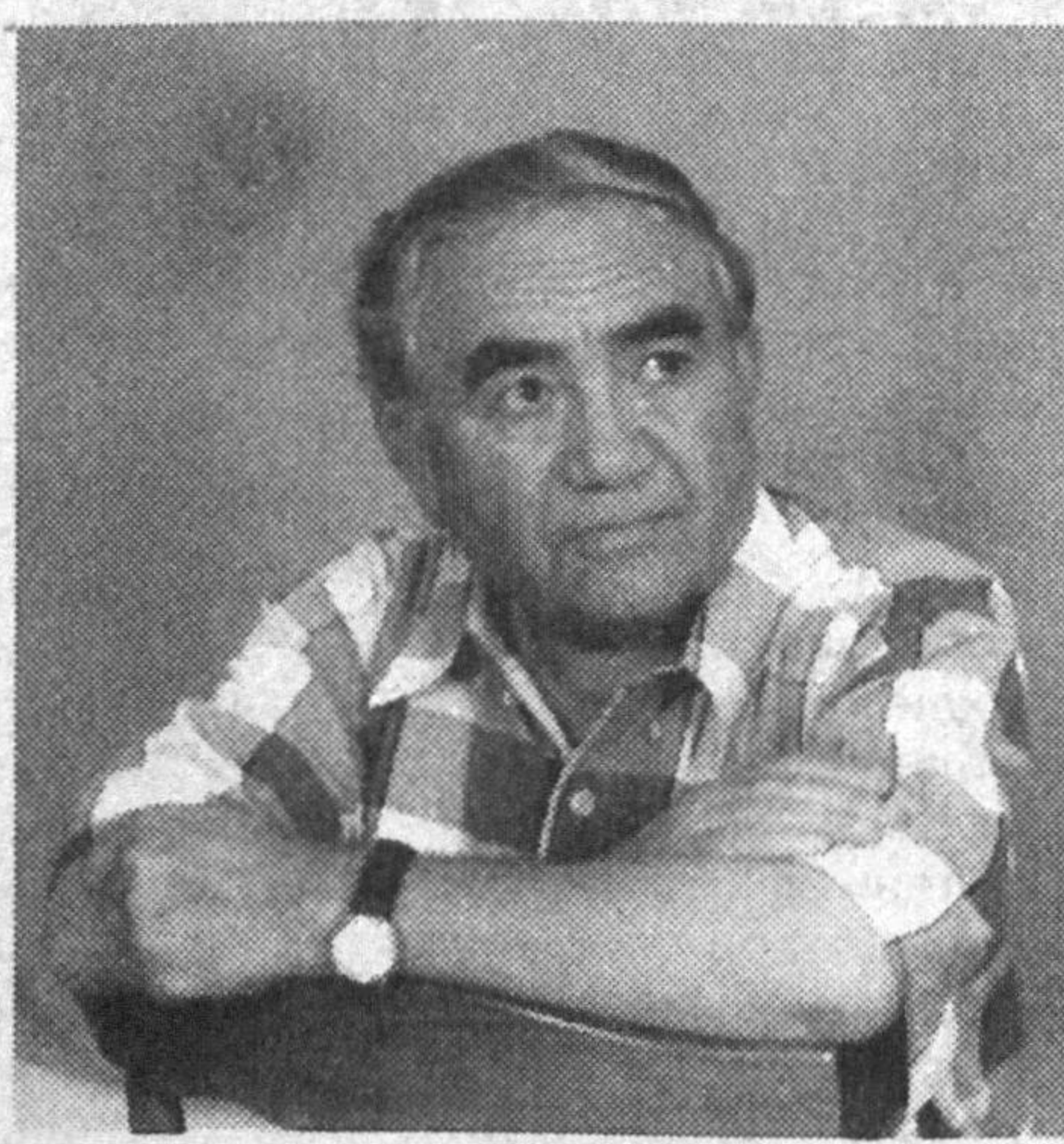
Танлов навууси: Танловга босма оммавий ахборот воситаларининг иқтисодий барқарорлигини ошириш ва ўз-ўзини таъминлашга йўналтирилган тадбирларни таъбиқ этиш кўзда тутилган бизнес-режалар қабул қилинади. Танлов яқуни бўйича жамоат фонди билан голиблар ўртасида шартнома тузилади.

Танловни ўтказиш тартиби ва муоассати: Танлов ҳақида республика оммавий ахборот воситаларида эълон бериш 2006 йил 24 июнганча; Буортмаларни қабул қилиш муддати — 2006 йил 7 август, соат 17.00 гача; Эксперт кенгаши йиғилишида буортмалар берилган конвертларнинг очилиши — 2006 йил 10 августда, Тошкент шаҳрида; Эксперт кенгаши томонидан лойиҳаларни қўриб чиқиш ва баҳолаш — 2006 йил 11-23 августда; Эксперт кенгаши йиғилишида голибларни аниқлаш бўйича овоз бериш — 2006 йил 24 августда.

Буортмаларни таънаб олишнинг асосий мезонлари: 1. Тақдим этилган бизнес-режаларнинг босма оммавий ах-

Мулоқот учун телефон (факс): 144-12-51

Тошпўлат АХМАД

ГУЛ БЎЛГАЛИ КЕЛГАНМАН

Юртим, сенинг боғинга, Жаннатдай кучоғинга, Инай деб ёноғинга, Гул бўлгали келганман.

Хизматингга бел боғлаб, Ками-кўстинг сўроғлаб, Мехру сехринг ардоқлаб, "Кул" бўлгали келганман.

Дўсту ёрдан ўргилай, Елкамин тутуб турай, Улар ўтсин уринмай, Йул бўлгали келганман.

Халқим — номусу орим, Виждоним, ифтихорим, То абад мадаждорим — Қўл бўлгали келганман.

Гиёҳ унсин қўзимда, Зиё унсин қўзимдан. Ўргилай нон-тузиндан — Чўл бўлгали келганман.

Донг чиқармас якка от, Одам одамга қанот. Янаси деб бу ҳаёт — Мўл бўлгали келганман.

Бахт учун, иқбол учун, Буюк Истиқлол учун, Ёнай истиқлол учун — Кул бўлгали келганман.

Юртим, сенинг боғинга Гул бўлгали келганман.

ИШҚНИ АСРА

Кимнинг элда хурмати бор, Йўларига ёғмайди қор.

ИШҚНИ АСРА

ЎЙЛАМАГАЙ

Сахродан эсанг шамол сочларинг силамагай, Самода кезган Ҳилол ўқ узсанг қуламагай.

Кимки салом бермаса, кутмасин аликин ҳам, Беҳадлар қалбига ҳеч ким қалб уламагай.

Бахиялни бармоғини қачон тутибди Ҳизр, Беймоннинг боғига ҳатто қуш йўламагай.

Бу ҳаётда меҳрга зор юрганлар кам эмас, Фарзандин хор этганин тақдир ҳам сийламагай.

Тиниб оққан булоқдай дилинг тоза бўлмаса, Ҳар қанча мансабдор бўл, эл шонинг сўйламагай.

Юртинг — ўлан тўшагинг, ҳар лаҳза унга бош қўй, Ватансизнинг ҳолига ҳеч кимса йингламагай.

Сенга аён, Аҳмадий, ўзгалар ҳам ёд этсин, Ким халқин ўйламоса, халқ уни ўйламагай.

ЁМОНСАН, АЙРИЛИҚ...

Армонни етаклаб келасан гоҳи, Ҳижронни етаклаб келасан гоҳи, Фигонни етаклаб келасан гоҳи, Бунча беомонсан, айрилиқ!

Отамни, онамни ютиб кетдинг-а, Қанча дўст-ошнамини ютиб кетдинг-а, Жигарин поралаб, ситиб кетдинг-а, Аждарсан, илонсан, айрилиқ!

Дастингдан баъзида музлаб қолгай дил, Илвираб, шалвираб, бўзлаб қолгай дил, Ўзинг тўзим бер деб, сўзлаб қолгай дил, Бедин, беомонсан, айрилиқ!

Ҳеч ким кутмаса ҳам келаверасан, Бетақлиф, шамолдай елаверасан, Барчани доминга илаверасан, Ёмондан ёмонсан, айрилиқ!

Барча айрилиққа мумкин дош бермоқ, Лек... буюк фожиа — юртдан айрилмоқ, Ҳеч бошга тушмасин бундайнин фиरोқ, Ёмондан ёмонсан, айрилиқ!

Шеърят инсон туйғуларини гўзал бадий тасвир воситалари ёрдамида оҳангдор мисраларда тасвирлашди. Кўпчилик одатланиб қолган ушбу таъриф баъзида бир оз китобий туюлади кишига. Зотан, ўқувчилар ҳамиша ҳам нафис сўзларни, оҳорли ташбеҳларни эстетик эҳтиёж сифатида қабул қилишавермайдилар. Улар шеърда ўз ҳаётларини, ўзларини кўришни истаб қолишди. Бунинг учун шеърнинг ўзи ҳаётнинг жонли инъикоси бўлиши зарур.

Етар, тинч кўй қизил гулларни, Гўзал бўлса, айбдорим улар. Қизил гуллар шеърингни эмас, Ёмгирларни кутаётгандир.

Ҳори Авазининг ушбу сатрларида шеър инсонга сув ва ҳаво каби даркор бўлиши ҳақида фикр юритилди. Демак, ўқувчи дилига малҳам бўлмаган шеър унутилишга маҳкумдир. Қашқадарлик шоир Хусанжон Амин Фузорийнинг Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриётида (2005) чоп этилган "Бу дунё ўзи хайрон" сайланмасини ўқиганда шеър, инсон, ҳаёт ҳақида ана шундай фикрлар хаёлимиздан ўтди.

Умр ўтар тала-тўп, Манзил сари шошамиз.

ҲАЁТИЙЛИК МЕЗОНИ

Ҳаёт мисли дарёдир — Тўлкинлаиб тошамиз.

Ўзан қолар яланиб, Бағрида тоши билан. Умр ўтар таланиб Шашқатор ёши билан.

Умр мазмуни, инсоннинг ҳаётдаги ўрни ҳақида кўп ва хўп ёзилган. Бу — адабиётдаги бош мавзулардан биридир. Бироқ гап мавзуга ижодкорнинг қандай ёндашганида. Хусанжон Амин Фузорий ушбу шеърда халқона оҳангда ўз фикрини изхор этгани диққатни тортади. "Умр — оқар дарё" деган ҳикматли иборадан фойдаланиб, ўзига хос ташбеҳлар битди шоир. Бунда танланган тимсолнинг фикрни аниқ ва лўнда ифодалагани хизмат қилгани муҳимдир.

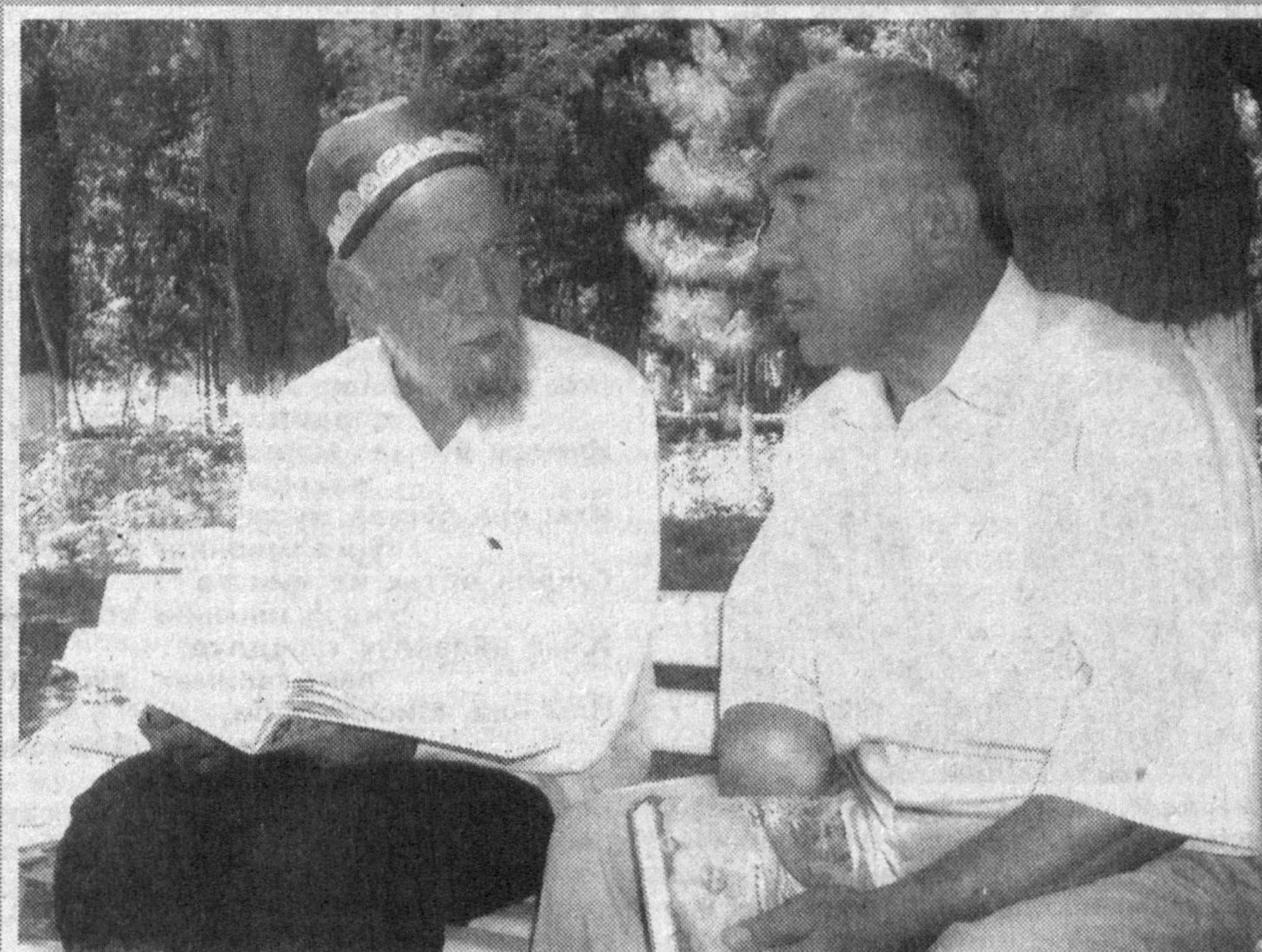
Кўзлари юмилиб эшилганда Оҳанг сехридан маст муганний ўзи Борлиқни бир нафас унтар гўё — Ҳар нола аслида юракнинг сўзи...

Сўз санъати ҳамиша халқ, жамият дард-ташвишларини, давр муаммоларидан боғ уради, унинг мазмун-мундарижаси, гоъвий-бадий муддаоси ҳис-туйғуларимизга вобаста. Хусанжон Амин Фузорий шеърини ҳам бундан мустасно эмас. "Муस्ताқиллик мадҳияси", "Бир юртим бор", "Фурур", "Қашқадарём, ўргилай", "Алпомш тўйи бу", "Амир Темурга илтижо", "Она юртим", "Фарз", "Тароват", "Ўзбекистон — жаннатдир" сингари асарларда истиқлол ва истиқболнинг тарануми эътилоди.

Хусанжон Амин Фузорий сайланмасининг иккинчи "Наср" қисмидан "Қисмат" ва "Қолганлар яшайверадил" номли қиссалари жой олган бўлиб, улар ҳаётимизнинг долзарб муаммоларига бағишланган соф миллий руҳдаги қиссалардир. Ҳар иккала асарнинг қаҳрамонлари хулқ-атвори, феъл-қарашлари, юриш-туришлари, хатти-ҳаракатлари билан китобхонда катта таассурот қолдиради. "Қисмат"даги Нурилла Маҳмудов ижтимоий фаол, маърифатли, ҳалол инсон. Унга қарама-қарши ўлароқ Норбўта Сайфиёв мол-мулкка ружу қўйган, ялтоқ, ҳушомадгўй кимсаки, у ўз атрофида Турғун (Тош), Зиддулла, Турғун, Сотволди каби гумашталари билан тил бириктириб, турли хил жинойтларни содир қилади. Норбўта Сайфиёвнинг юқори мансабдаги таянч-суюнчиги Салим Аминов ҳам қиссада эсда қолган даражада гавдалантирилган.

Ҳар иккала қиссада ҳам жамият ва қонун муаммоси ишонарли ўз очинини топган. Ёзувчи ўз хулосаларини ҳуқуқий мантиққа асосланиб чиқарган. Қиссаларда чин инсонийлик матлаби, виждон, иймон-эътиқод, ҳалоллик каби юксак инсоний фазилатлар шарафланиб, ҳақсизлик, адолатсизлик қораланади. Муҳими, Хусанжон Амин Фузорий на-срда ҳам маҳорат билан қалам тебратишга муваффақ бўлган.

Азиз ЮНУСОВ, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган устоз, Исроил МИРЗАЕВ, СамДУ фахрий профессори

ИЖОДИЙ СУҲБАТ

молу давлатини йўқ ёрдан қизганиди. Ўзича алланималар дейди. Мерос талаш бошланган кўларига келди-ю, лекин орасидан ҳайкади.

Аёл иш билан бўлиб, тундаги воқеани ҳам, дахлизда уйқуни ураётган кимсани ҳам унутган экан, ўқоққа ўтин қалаётган бирдан эсига тушиб қолди. Шовиб уй томон ўрди. Бироқ дахлизда ҳеч ким йўқ, қалин кўрпа бир четга чиройли қилиб тахлаб қўйилганди.

Аёлнинг кўнглида хижолатга ўхшаш нимадир уйғонди. Юрагинг ёрилмай, одамга ўхшаб кутиб олсанг ўлармидинг! Акадай бир одам эди-ку у сенга! Яқинда томингни ёпиб берган... Эсида, ўшанда Қиличбек деганларни ҳарчанд зўрласа-да, пул олманган, лекин бурчдаги каттакон кўғирчоқни сўраб олган. Аёл хайрон бўлган. Биладики, Қиличбекнинг қизи йўқ, бақирок, жанжалкаш хотини Тўлғонидан иккита ўғли бор. Унинг ажабланганини сезган эркак кунботидаги шаҳар томонга ишора қилиб: "У ёқда меннинг қизларим кўп. Буни олиб борсан, хурсанд бўлишадил" деганди.

Қиличбек ғирт етим. Шаҳардаги болалар уйида воёга етган. Бўйи етгач,

Унинг ёш боладай жонсарак эрига раҳми келади. Қани энди қўлдан келса-ю, ундан яшилгини аямаса. Аммо яшиллик қилиш у йўлаганчалик осон иш эмас экан. Кеча тунда уйига қочиб кирганида, дардига малҳам бўлиш ўрнига милтик ўқталиб ўтирибди. Энди билса, эркакдан эмас, гап-сўздан қўрққан экан.

Бугун тунда у негадир эркакни кўмсади. Кечатида айвонда тунашини истади. Тонгда туйган хиддан нафас олиш учун дахлизга чиқди. Бироқ тонгда хонани тўлдирган эркак хиддан дарак йўқ, ачиган хамир иси анқирди, холос.

Аёл маҳзун ҳолатда хонага қайтиб кираркан, иштиёридач ташқари бир ишга қўл ўрди. Дахлизга қалин қилиб шўи солди. Янги кўрпа, янги болиш қўйди. Эшикни тамбалашни гўё унутган киши бўлди. Лекин милтигини биқинидан жилдирмади. Ахир милтиқни ундан олиб қўймоқчи бўлган ҳудуд но-зирига уни "эрим, тунги посбоним", деган-да. Демак, эр дегани хотини эшикнинг қаватида, биқингисидида тиши керак. Худуд нозира яхши йигит эди, уни тушунган. "Лекин қонунини бузганман-да, опахон", деган. Аёл уни эркакка елкасига қоқаркан: "Опанг учун қонунини бузсанг, бузбсан-да, уақхон, — дея аламонк жилмайган. — Тунда мендай ёлғиз бир аёлга эрдай гапда бўй! Ёмон ниятда остонамни хатлаган одамни нима билан чўчитаман? Шунини ўқталиб қўрқитаман-да!"

Аёл тунда зийрак ётди, алланимани кутгандай, илҳақ ётди. Қани энди, ҳоқиро нигоҳи эркак яна бир тунгига дахлизда тунаса, яланг шолча устиди эмас, қалин тўшакда ухласа, уйини эркак хидига тўлдирса! У шунини истади. Бундан ортинги хаёлига келтирмади.

Тонгда эса боши гўглаб, қаракат уйғонди. Дахлиздаги тўшакни бўш қўриб, хўрлиги келди. Қўзига ёш айланди ва бу ҳолатдан ўзи ҳам ажабланди. Тенг та бўлган шекили, деган ўйга борди. Лекин негадир тенг та бўлгиси келди. Бироқ қўрадаги томдек тарил сизгири бунга изи бермади. Мўраб овоз берди. Унга бошқа жониворлар жўр бўлди.

У кўра томон ошиқди. Яхшиям иш бор — юмуш бор дея суюнди. Шунинг билан эркакнинг, ўй ва истақлариниям унутди. Одатдагидек, ишга шўнғиди.

Бу кеча эса ўзини ёмон қаради. Кеча тундаги хоҳиш ва ҳаёллари бугун жуда эриш туюлиб, ўзига ўзи тўхмат қилди: "Эрсирмай ўл, мегажин!" Бунга қаноат этмай, оппоқ, бўлиқ сонларини аймақ чимчилаб-чимчилаб олди. Оғриқдан жони роҳат топди. Шу йўсинда истагига чек қўйган бўлди. Бу тун дахлизга жой солмади. Эшикни очиб қолдириди. Бироқ яроғини ёнига қўйиб, тўшакда чўзилган ерида яна бирдан ўрнидан сакраб туриб кетди. Ички бир тўлқинга бўйсиниб, тахмон ёнига борди.

Кўрпа қатига қўлини тикчанча узок туриб қолди. Сўнг шалвираб изига қайтаркан, ерда ётган милтиққа, қоқилиб, бармоғини қайдириб олди. Оғриқ миясига тегди. Бармоғини тутиб, тўшак устиди тўлганаркан, истамаса-да, негадир тагин эркакни ўйлади: "У шўрлик яна қувянгиз учраса, бу совуқ тунда қайси тешikka бошини уради?" Аёл оғриқини унутган, шўй заптида эшикка югурди. Авал илгачки тўрибди, сўнгра тамба-тўтиқ орасига қостирилган йўғон ўқловани суғуриб олди. Кейин эса фикридан қайтиб қолишдан қўрққандай, энтиканча ўзини кўрпа тагига ўрди.

ТУНГИ МЕҲМОН

Ота-онаси эслатилган Чаманойнинг кўзларида ўш айлана бошлади. Қўлидаги яроғини беватан пастга тушираркан, кутилмаганда ўзини тутолмай йиғлаб юборди.

— Йиғлама, Чаманой! — деди ҳануз кўриниш беришига ботинолмаётган "меҳмон". — Ҳозир чиқиб кетаман. Соғувада қотиб ёки анову жоҳилларнинг калтагидан ўлсам ҳам майли! Фақат сен йиғлама! Йиғласанг, кетишим қийин бўлади.

Аммо аёлнинг қўлига гап кирмасди. Ота-онасини кўмсаб йиғида давом этди. Йиғлай-йиғлай... мадордан кетди. Тонгда хуррак овозидан уйғониб кетди. Бошда хайрон бўлди, сўнг қўрқди. Қоронғу шифтга, тонг ёғдусидан ёришган деразага аланг-жаланг боқиб шаробарида ёнидаги милтиққа қўл чўзди. Бармоқлари муздек совуқ яроққа теккачгина, тундаги воқеа эсига тушди. Кўнгли андак хотиржам тотиб, кўрпа остидан сирғалиб чиқди. Бўйинини чўзиб, дахлизга мўраланди. Яланг шолча устиди соғувадан гўжанак бўлиб ётган кимсани кўрди. Аввалига қаҳри қўзиди, сўнг раҳми келди. Кишилар турмасдан, тезроқ жўнай қолинг дея, турткилаб ўйғотмоқчи бўлган жойида, негадир фикридан қайтди. Уйғотишга қўзи қиймади. Тахмондан кўрпа олиб, авайлаб устига ётди. Кейин қўндалик юмушига унади.

Ховлида иш дегани сероб эди. Қўрадаги молларга қараш, соғиш, тагини тозалаш каби майда-чуйда ишларнинг ўзини унинг кўп вақтини оларди. Ота-онасининг ўлимидан сўнг бу юмушлар аёлнинг ягона халоскори бўлиб қолганди. Тунлари ҳам тақ ўтирмайди. Жун титиб, ил йиғиради. Кўрпа, кўрпача қавийди. Оппоқ соқилар четира эркакка қашталар чатайди. Синглиси эса хайрон, ёлғиз бошингизга шўнча давлат не чикора, дейди. Унинг очкўзи нигоҳи аёлнинг гагини келтиради: "Эримни бой қилмоқчиман", дейди. Синглиси унинг

— Хўшомадга бало борми! — Отанг қадрдоним, онанг меҳрибоним эди, — қоронғудаги кимсаннинг овози тўлкинлаиб, нимандир эслагандай бир муддат жим қолди-да, сўнг маҳзун оҳангда яна гапда давом этди: — Қўлингдан неча марта лаб оғи инганман ота-онанг тирикчилигида. Кимилгингни яши биламан, Чаманой! Бугун нимга-га деб оғим шу томонга тортиди. Негалигини ўзим ҳам билмайман. Тўқайзордан кўра, инсон меҳрини истадим шекилди. Сенга нибатан хаёлимда ёмон ўй йўқ. Тунингни тотганман ахир, Чаманой! Ёмон хаёлга бориб ўлибманми! Сен бахузур ухлайвер, мен... бирпасдан сўнг чиқиб кетаман. Қаттол душмандай менга бундай тикилма! Кўзларг тешиб юборай дегаяти!

Нормурод НОРҚОБИЛОВ

марҳум Асқат темирғича шоғирд тушиб, унинг қизи Тўлғонига уйланган. Темирғичининг қизи битта, аммо ўғиллари кўп эди. Бари бир-бирдан баттар жоҳил, нодон. Жанжални пулга сотиб олишди. Бирига тегсанг, ҳаммаси ёпирилиб келади. На уятни билишадил, на андишани. Тўлғонига ҳам оға-иниларидан қолишмайдил. Эрига зўғум қилишни яхши кўради. Етимлигини рўқаб қилиб, харомидан олиб харомига солади. Бу кам-дек, салга доллаб, ака-укаларини бошига йиғди.

қоронғидан қўрқув тўла шикаста овоз эшитилди. — Оتما... Оتما, Чаманой! Илойим, болагингни кўтарай, отма! Тунги чирок нуридан хира ёритилган хона ўртасида милтик ўқталиб турган аёл очик эшикдан қоронғу дахлизга беҳуда тикиларкан, овоз эгасини дабдурустдан танимади. — Кимсиз?! — деди милтик милини ўша томонга тўғрилади. — Бу мен... Қиличбекман! — Қиличбек?! — Аёл ҳар қанча ажабланда-да, ҳолатини ўзгартирмади. — Ярим тунда нима қилиб юрибсиз бу ерда?! — Қочдим, Чаманой, қочдим! Жоҳил ва нодонлар тўдаси мени дўппослашмоқчи эди, жонимни олиб қочдим! Уйингга... бекингани кирдим. — Бекингани менинг уйимдан бўлак жой қўриб қолганми? — Ёзда уйинг ортидаги тўқайзорда жон сақлардим. — Кимса чуқур хўрсинди. — Ҳозир ҳаво салқин... Тўғриси, бу гал негадир шовиб қолдим. Ана, ортимдан қулаб келишяпти. Қадам товушлари яқинлашмоқда эди. Ҳозир улар уйга бостириб киришяптандек, аёлнинг юраги ораксига тортиб кетди. Тунда ёлғиз эркак билан кўришса, нима деб ўйлашадил? Эртан қишлоқда қандай бош кўтариб юради? Хайтовур таъбиқчилар дарвоза ёнида тўхташадил, дупурлашганча тўқайзор томонга ўтиб кетишди. Бутун диққат-эътибори ташқарида бўлган аёл ҳануз кўриниш беришини истамаётган дахлиздаги кимсани бир зумга унутди. Қишлоқ адоғи катта йўлгача қалин тўқайзор. Тунда тўқайзордан бировни қидириб топиш пичан гарамидан игна излашдек бир гап. Таъбиқчилар ҳақиқатдан ғирт нодонга ўхшабди. Дахлизда кимса шивирлаб ўзидан дарак берди. — Ана, қайтиб кетишяпти. — Унда сиз ҳам секин чиқиб, кета қолинг! — Шу салқинда қаёққа бораман? — Қаёққа боришингизни мен қайдан билай? — Аёлнинг жаҳли қўзиди. — Нима, мени гапга қолдириб ўлдирмоқчимисиз?! Қани, жўнанг! — Шу кеча дахлизингда тунаб қолай, Чаманой. — Тушингизни сувга айтинг! — Аёл овозини хиёб биландлатди. — Отаман лекин! — Оتما, Чаманой! Орага бир сония жимлик чўқди. Бир пайт "меҳмон" сўраб қолди. — Милтигинг ўзи... ўқланганми, Чаманой? Аёл жавоб қайтармоқчи лозим топмади. Қўлидаги яроқни жойириқ тутиб билан чекланди. Оқшом печка ёқилганга қарамай, хона анча совуқ эди. У ўрта эшикни қўриб бераман деб, ҳануз сўзининг устидан чиқмаётган қўшни эркакни ичиди янаркан, таҳдидли оҳангда деди: — Агар қўчиб кетмасангиз, ҳозир нақ манглайингиздан отаман! — Биламан. — Қаердан биласиз? — Қўлингга яроқ тутбсанми, демак, отасан-да. — Ҳозир ҳазилнинг ўрни эмас, ака! — Мен ҳазиллашаётганим йўқ, — деди кимса ёрўққа чиқини хаёлига ҳам келтирмай. — Улардан калтак егандан кўра, сенинг қўлингга ўлганми яхши,

Нормурод НОРҚОБИЛОВ

ТУНГИ МЕҲМОН

қоронғидан қўрқув тўла шикаста овоз эшитилди. — Оتما... Оتما, Чаманой! Илойим, болагингни кўтарай, отма! Тунги чирок нуридан хира ёритилган хона ўртасида милтик ўқталиб турган аёл очик эшикдан қоронғу дахлизга беҳуда тикиларкан, овоз эгасини дабдурустдан танимади. — Кимсиз?! — деди милтик милини ўша томонга тўғрилади. — Бу мен... Қиличбекман! — Қиличбек?! — Аёл ҳар қанча ажабланда-да, ҳолатини ўзгартирмади. — Ярим тунда нима қилиб юрибсиз бу ерда?! — Қочдим, Чаманой, қочдим! Жоҳил ва нодонлар тўдаси мени дўппослашмоқчи эди, жонимни олиб қочдим! Уйингга... бекингани кирдим. — Бекингани менинг уйимдан бўлак жой қўриб қолганми? — Ёзда уйинг ортидаги тўқайзорда жон сақлардим. — Кимса чуқур хўрсинди. — Ҳозир ҳаво салқин... Тўғриси, бу гал негадир шовиб қолдим. Ана, ортимдан қулаб келишяпти. Қадам товушлари яқинлашмоқда эди. Ҳозир улар уйга бостириб киришяптандек, аёлнинг юраги ораксига тортиб кетди. Тунда ёлғиз эркак билан кўришса, нима деб ўйлашадил? Эртан қишлоқда қандай бош кўтариб юради? Хайтовур таъбиқчилар дарвоза ёнида тўхташадил, дупурлашганча тўқайзор томонга ўтиб кетишди. Бутун диққат-эътибори ташқарида бўлган аёл ҳануз кўриниш беришини истамаётган дахлиздаги кимсани бир зумга унутди. Қишлоқ адоғи катта йўлгача қалин тўқайзор. Тунда тўқайзордан бировни қидириб топиш пичан гарамидан игна излашдек бир гап. Таъбиқчилар ҳақиқатдан ғирт нодонга ўхшабди. Дахлизда кимса шивирлаб ўзидан дарак берди. — Ана, қайтиб кетишяпти. — Унда сиз ҳам секин чиқиб, кета қолинг! — Шу салқинда қаёққа бораман? — Қаёққа боришингизни мен қайдан билай? — Аёлнинг жаҳли қўзиди. — Нима, мени гапга қолдириб ўлдирмоқчимисиз?! Қани, жўнанг! — Шу кеча дахлизингда тунаб қолай, Чаманой. — Тушингизни сувга айтинг! — Аёл овозини хиёб биландлатди. — Отаман лекин! — Оتما, Чаманой! Орага бир сония жимлик чўқди. Бир пайт "меҳмон" сўраб қолди. — Милтигинг ўзи... ўқланганми, Чаманой? Аёл жавоб қайтармоқчи лозим топмади. Қўлидаги яроқни жойириқ тутиб билан чекланди. Оқшом печка ёқилганга қарамай, хона анча совуқ эди. У ўрта эшикни қўриб бераман деб, ҳануз сўзининг устидан чиқмаётган қўшни эркакни ичиди янаркан, таҳдидли оҳангда деди: — Агар қўчиб кетмасангиз, ҳозир нақ манглайингиздан отаман! — Биламан. — Қаердан биласиз? — Қўлингга яроқ тутбсанми, демак, отасан-да. — Ҳозир ҳазилнинг ўрни эмас, ака! — Мен ҳазиллашаётганим йўқ, — деди кимса ёрўққа чиқини хаёлига ҳам келтирмай. — Улардан калтак егандан кўра, сенинг қўлингга ўлганми яхши,

Нормурод НОРҚОБИЛОВ

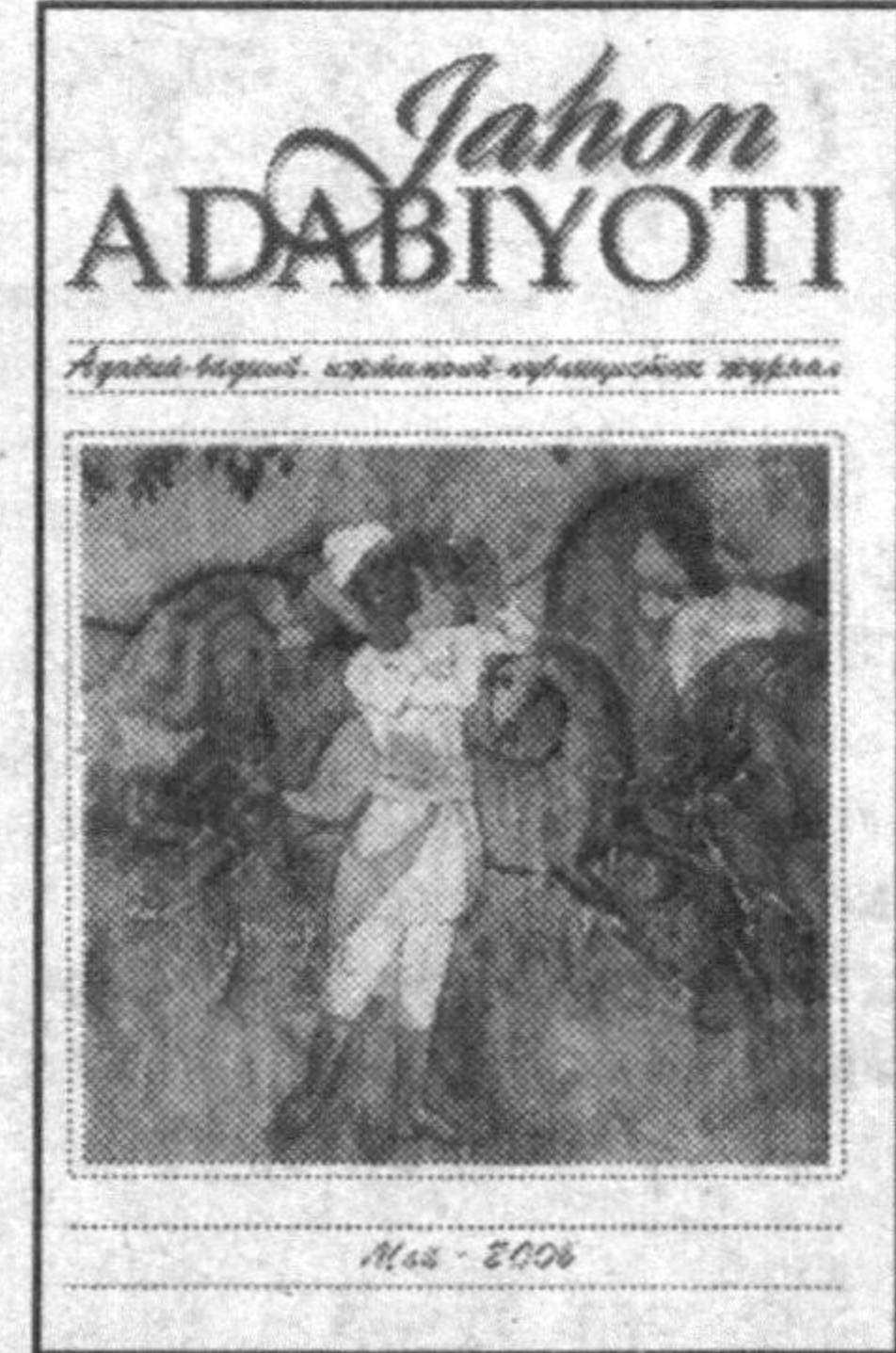

У кишлоқнинг чеккасидаги қулбада жини билан туради. Ота-онаси ўтган йили олдинма-кейин қазо қилишган. Ёлғиз қолиб, кенг ҳовли ютадигандек туюлавергач, қўшни кишлоқда турувчи синглисининг қизини сўраб олганди. Ҳар шолча таянч-да! Синглиси соғинган кезлари қизини олиб кетди. Уч-тўрт кун бағрида сақлаб, ўзи айтимиши, обдон дийдорига тўйгач, ноилоҳ яна қўйиб кетди. Келганида бир гапни айтишни қанда қилмайдил: "Турмуш қилсангиз яхши бўлармиди, опа!" Қизик, ота-онаси тирикчилигида, бу ҳақда сира оғиз очмасди. Яхшиям сиз борсиз, эмасам, қарияларнинг аҳоли не кечарди, дерди нукул уни алқаб. Энди эса... У гоҳида синглисининг афтига синчков тикилади, нахотки, бахтинми ўйлаётган бўлса? Йўқ, унинг бахти билан синглисининг мутлақо иши йўқ. Ҳамма гап қизи вақидан. Шунда унинг зардаси қайнади: "Олиб кетавер қизингни! Ёлғизликдан ўлиб қолмасанг!" Синглиси хушёр тортади. Вой, нега унақа дейсиз, сизни ўйлайман-да, опа, деган бир дунё нучмал гапларни қалаштириб ташлайди. У бундан баттар гижинади, бурчдаги кўзуга кўз ташлайди. Кўзугдан ўзига аланмоқ боқиб турган аёлнинг бўлиқ ва кўркам қоматини илғайди, ҳали оқ оралишга улгурмаган қуюқ, тим қора, узун сочларининг гўзаллигини пайқайди, юзидида хунук чечак изларини кўради, холос. Бу рўксори билан ҳеч ким хотинликка олмастлигини ич-ичидан ҳис этади. Кўнглидан, ичи — ота, сингил — она бўлмас экан-да, деган аламли ўй ўтаркан, кўзунини уриб синдиргиси келади. Базўр ўзини босади. Бу кўтир дунёда кимга нимани исботламоқчи ўзи? Бутун иккинчи кундирки у ёлғиз. Одатдагидек, уйқуси келмай, анчагача тўлганиб ётди. Кўзи энди илинган экан, бирдан ҳовлида нимадир дупураб қолди. Чамаси, кимдир девор ошиб тушгандай бўлди. Ҳақиқатдан ҳам дахлиз эшиги тирмаланиб, аста гўйқиллаб очилди. У хаёб билан бўлиб, эшикни тамбалашни унутганини эслади. Кейинги вақтда анча хардамаҳал тортиб қолган. Мерофирмай ўл, дея ўзини янишга ҳам улгурди. Сўнгра тунлари ёнида олиб ётган қўшогиз милтигини қўлга олиб, ўрнидан турди. Отасидан қолган бу яроғини худуд нозирага бериб юборганидан илк бор чинакамга суюнди. Кутилмаган "меҳмон" милтиққа рўбарў қелишини кутмаган шеклики,

Нормурод НОРҚОБИЛОВ

Давоми олтинчи бетда.

Журналларин вафатларанда...

“ЖАҲОН АДАБИЁТИ” 2006 йил, май, июн ойлари сонлари

Журналнинг жорий йилдаги май сони таниқли турк адиби Тарих Буғраннинг тарихий “Усмон Фозихон” номли романи билан очилган. Мазкур асарда буюк Усмонийлар салтанатининг дастлабки йиллари ҳақида хикоя қилинади. Романни туркчадан Файзи Шохисмоил таржима қилган. Уйғур адабиёти Хотида Исроиловнинг “Армон” кассаси (уйғурчадан Хотида Зайниддин таржимаси) ҳам наср ихлосмандларида қизиқичли уйғурчи тайин.

“Шеърят минтақалари”да сиз машҳур шоирлар Роберт Рождественский ва Улжас Сулаймонов ижоди намуналаридан баҳраманд бўласиз. Рус шоирининг “Шахидлар ёди” (“Реквием”) достони Асрор Мўмин таржимасида тақдим этилган. Узининг ёркин ижоди билан жаҳондаги энг истеъдодли шоирлар сафида борётган атоқли қозқоқ шоири Улжас Сулаймонов етмиш ёшга тулди. Профессор Ф.Аҳмаджонов ва тадқиқоти И.Азизовнинг “Шоир ва инсон” мақоласида унинг тарихий мавзудаги асарлари, ижтимоий фаолияти ҳақида баҳоли сўз юритилди. Улжас Сулаймонов шеърятдан бир неча намуналарни Мирпулат Мирзо таржимасида ўқийсиз.

“Публицистика”, “Адабий танқид”, “Китоблар оламида” рунларида берилган таҳлилий мақолаларда машҳур шоирлар А.Тавардовский, Г.Сария Лорка ҳаёти ва шеърятининг ўзига хос хусусиятлари борасида фикр юритилган. Адабиётшунос Наим Каримовнинг мақоласи атоқли олим ва фан ташкилотчиси Отажон Ҳошим таваллудининг юз йиллигига бағишланган. Шунингдек, ушбу сонда Рей Брэдбери қаламига мансуб “Марсга ҳужум” романининг якутини ўқийсиз.

Узбекистон Қаҳрамони, Халқ шоири Абдулла Орипов “Адабиёт ва замон” сарлаҳли мақоласида (журналнинг июн ойи сони) мустақиллик даври адабиётимизда самарали излашулар бўлгани ва бу ижодий жараён изчил давом этаётгани таъкидланади. “Шу

ўрнида мен “Жаҳон адабиёти” журналимиз дунёга келгани ва қизгин фаолият кўрсатаётганини мамнуният билан қайд этмоқчимиз”, деб ёзди атоқли шоиримиз.

Дарҳақиқат, журналнинг июн ойи сонидан дунё адабиётининг сара намуналаридан берилган таржималар, жаҳон ижтимоий-иқтисодий, маданий ҳаёти таҳлилига бағишланган тадқиқотлар, публицистик мақолалар ҳам бу фикрни асослаб турибди. Чунончи, мазкур сонда таниқли таржимонимиз Қодир Мирмуҳаммедов томонидан ўзбек тилига ўғрилган машҳур ҳинд адиби Кришан Чандранинг “Мусаффо осмон” номли кассаси, “Усмон Фозихон” романининг давоми, қадимги туркий қавмлар ва Евроосиёдаги бошқа халқлар тарихи ҳақида йирик тадқиқотлар яратган улкан олим Лев Гумилёвнинг “Қадимги турклар” асари (Бахтияр Исаев таржимаси), япон адабиётида детектив жанрга асос солган Эдогава Рампонинг хикоялари (русчадан Абдувоҳид Умиров таржимаси) катта қизиқич билан ўқилиши шубҳасиз. Рудольф Колчановнинг “Дунё бизни эсимиз билан даргалари”, Нарзулла Жураевнинг “Тарих ва фалсафий тафаккур”, машҳур адиби ва мутафаккирларнинг муҳаббат мавзусидаги афоризмга айланган гаплари (русчадан Шодмон Отабек таржимаси) — турли-туман ва айни пайтда долзарб, оммабоп мавзулардаги материаллар журнал мундарижасини бойитган, ўқилушлигини таъминлаган.

Мана шу афзал ва эътиборли ҳикоятларини инобатга олиб, бадиий, тарихий, ижтимоий мавзулардаги китобларга тақчиллик сезилмаган пайтда “Жаҳон адабиёти” журнали адабиёт мухлисларини, ўқувчиларини маънавий эҳтиёлларини қондиришда жуда қўл келатганини таъкидлаш ўринлидир. Биринчи галда, жаҳон адабиёти дурдоналари билан ўзбек китобхони, асосан, шу журнал орқали танишиб келаётган. Шу маънода, журналнинг маъмурият-мундарижасини бойитишга, унинг вақтида чоп этилиб, мушаррайлар қўлга етиб боришига қўйилган ҳар қандай ҳисса халқимиз маънавиятининг юксалиши, адабиётимиз ривожини йўлидаги ҳолис хизмат сифатида баҳолаш ўринлидир.

Ёдном

Наим КАРИМОВ

хорога бориб етмиш йиллик тўйингизни бирга ўтказамиз, сайланмаларингизни чиқарамиз...

Во дариғ, Бухорога бориш ҳам, етмиш йиллик тўйини кўриш ҳам устозга насиб этмади. Абдулла Ориповнинг дил сўзлари, самимий Ниятири у кишининг умрини бир неча кунга узайтирди бўлса, ажаб эмас...

Таниқли ҳажвчи Анвар Обиджон билан устозимизни зиёрат қилгани бордик. Уша кун 2005 йилнинг 12 октябрий эди. Ҳаво очик, куз кўши чараклаб, ҳовлидаги хурмо дарахтлари худди янги йил арчасининг чироқларидек ловуллаб турибди. Устоз билан анча суҳбатлашиб ўтирдик. Анвар ака у-бу хангома айтиб, у кишини қулдирган бўлди. Лекин кулги ҳам Неймат акага малол келатгандек эди. Гўё у кишининг бир умр кулиб келган юзлари, кўзлари, лаблари қулгидан тўйган, қулгидан бироз хориғандек эди. Шундай бўлса-да, у киши анча очилиб, суҳбатлашиб ўтирди. Бир неча марта турмоқчи бўлса-да, руҳат бермади. Афсус ва надоматлар бўлсинки, бу сўнги суҳбат, сўнги дийдорлашув эканлигини ҳеч бирамиз билмадик. Бандаси ожиз, деганларини шу бўлса керак-да.

Орадан беш кун ўтиб, адабиётимизнинг забардаст адибларидан бири, машҳур ҳажвчи, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Неймат Аминов ҳаётдан кўз юмди. Ҳузурбахш кулги тинди. Узоқ йиллар янграб келган беозор ва бегубор қаҳҳақа сўнди.

Бу барҳаёт кулги фақат жисмонан тўхтади. Энди у устознинг китобларида, баркамол асарларида давом этади. Чунки Неймат Аминов адабиётда ўзига хос кулги мактабини яратиб кетган ҳажвчи. Унинг қаҳрамонлари бир-бирига ўхшамайдиган, бир-бири тақрорланмайдиган ноёб характерлар қўлдастасидир. Таниқли адиб Худойберди Тўхтабоев ибораси билан айтганда: “Неймат Аминовнинг оруз қилган биринчи ўзбек ҳажвий романини эрқ маҳорат билан яратди. Унинг қаҳрамони Зайнишхон ҳам ачинасиз, ҳам ундан қулсиз. Аслида, адабиётда бундай мураккаб образ яратиб жуда қийин. Лекин Неймат Аминов бунинг улдасидан катти. Адабиётимиз умрбоқли кулги билан бойиди”.

Неймат Аминов иймонга собит ва пок инсон эди. Ҳалоллик у кишининг тумшу тарзига, ҳаётига сингир кетган эди. Устоз яқинлари ва шоғирдларига иймони ва ҳалоллиги қай даражадалигига қараб баҳо берарди. Неймат ака иймонсизларга, порахўрларга, ёлғончиларга, амалларастларга қарши фақат ўткир ва жасоратли қалами билан эмас, балки ҳалол инсон сифатида ҳаётда ҳам курашиб ўтди. Шу боис, Неймат Аминов адабиётда, ҳаётда виждон қўнғирини мардона чашиб кетди, десак муболага бўлмайди. Бу бебаҳо ва беозор қўнғирок устозни биланлар, қўнғирлар ва асарларини ўқиб-ўқилганлар қалбиди, хотира-сида хамиша акс-садо бериб туришига ишонамиз.

Ашурали ЖУРАЕВ

Мискин таваллудининг 125 йиллигига

ўзининг ҳам миллат ва ватан дея қуйиб-қуйиниб ижод қилаётганига қарамай, бундай оловли сатрлари суғга отилган тошдек беиз кетаётганидан, омманинг миллатпарвар қишилар ортидан эргашмаётганидан ўқиниб, шоир ёзади:

Оҳ! Миллат, еб гамингда куйди жоним, кимга дейя? Бир эшитмайсан фигоним, бу фигоним кимга дейя?

Дарди ҳажринг торта-торта тархи рангим ўлди зард, Мен сенинг қайғунга доим, Бағри коним, кимга дейя?..

Мискиннинг бундай ҳадидона газалларини ўқир эканмиз, қалби турмуш ташвишлари билан садпора бўлган шоирнинг бутун ижодий умри давомида халқ дарди, ватан тақдирини билан яшаганини кўриб, ҳайратга тушамиз. Унинг ҳам, худди Бехбудий, Фитрат, Чўлпон, Ҳамза, Тавалло сингари, миллий уйғониш жара-

дан, хусн-жамолда бекам-кўст аёлга уйланганига қарамай, ундан фарзанд кўрмаган. Эрининг дард-алам чекаётганини кўрган Нориниса, Беғали Қосимов берган маълумотларга қараганда, унинг бошқа бир аёлга уйланишига розилик беради. Мискин 20-йилларнинг аввалида Тўхтабуви исми аёлга уйланиб, ундан уч ўғил кўради. Афсуски, унинг тўнғич фарзанди Султонмурод болалик кезларида вафот этиб, ота қалбини бир умрга жароҳатлаб кетади. Лекин шоир Муҳаммаджон ва Аҳмаджон деган фарзандларни ҳам берганига Оллоҳга шукроналар айтиб, яшада давом этади.

Мискин танг аҳволда қолганида таниш хонанда ва соҳналарда ёрдамга келиб, ундан ашулобп газалларини ёзиб беришни сўраб ва бундай газаллар яратилган тақдирда уни соғва-салом билан тақдирлар, тўй-ҳашамларда ижро этилган ва тингловчиларнинг олқишларига сазовор бўлган бундай ашулалар шоирнинг ўзига ҳам роҳат, фароғатнинг бетакрор дақиқаларини инъом этарди. Шундай дақиқаларда шоир узоқ йиллар мобайнида энг машҳур ҳофизларнинг репертуридан безатиб келган бундай умрбоқий муҳаммасини ёзган:

МанаМажнун ишқ, дўстларки, бир Лайлони изларман, Жамоли гул, сочи сунбул, Кўзи шахдонни изларман, Ажиб бир тийра дилдурман, Камар сиймонни изларман, Мани ишқида зор этган қадди зебони изларман, Ушандоқ офати жон шўхи бепарвони изларман.

Шундай гўзал ва ўлмас мисралар билан бошланган шеър “Тошкент ироғи” номи билан ҳамон ўзбекистон тўю мазрақасини яшатиб, обод қилиб келади. Қўллаб машҳур бастакорлар шоирнинг бири ўйчан, бири йўлоқ шоирий дурдоналарига янги ҳаёт бағишлаб, унинг мискин оламида, қисқа мудат бўлса-да, ҳаёт наъшасини туйиб яшашга имконият яратганлар. Чамаси, Рихситулла бобонинг отаси Абдулла бўлб Тошкентнинг шундай машҳур ҳофизларидан бири бўлиб, у ҳам Мискиннинг айрим шеърларига қўй басталаб, шоирнинг эмин-эркин яшашига ўз хиссасини қўшган.

Шоирнинг 20—30-йиллардаги ҳаёти тўғрисида бирор аниқ маълумот йўқ. Адабиётшунос Мўхсин Зокиров тайёрлаган ва “Тошкент оқшони” газетасининг 1967 йил 28 июл сонидида эълон қилинган саҳифада унинг “1933 йилларга чад маданий-оқартув ва маориф ташкилотлари”да ишлаганига айтилган, холос. Ҳатто шоирнинг ўғли, журналист Муҳаммаджон Қўшоқов ҳам отаси ҳақида бирор жўяли хотира ёзиб қолдирмаган. Фақат шу нарса маълумки, кедас шоирлар шаънига “пантурист”, “феодал давр куйчиси” сингари таъна-дашномлар айтила бошлаган йилларда Мискин ҳам четга суриб қўйилган. У ҳаётининг сўнги йилларини тўшқанда, фалаж ҳолда ўтказиб, 1937 йилнинг ёз ойларида вафот этган.

Ойбек 1948 йили ўзбек шеърини антологияси учун ёзган сўзбоши-мақолада бу жабрдийда шоир номини ҳам ёдга олиб, бундай ёзган эди: “Шоир Авлоний, Завқий, Камий, Мискин шеърлари хурриятпарварлик ҳисси билан суғорилган. Улар халқни тараққиётга даъват қилдилар, ноҳонликни, жаҳолатни қораладилар, ҳаётни ислоҳ этишга чақирдилар”. Академик адиб бу самимий сўзлари билан Мискин ижоди “халқни тараққиётга даъват этган”, сиёсий-ижтимоий тўзумни “ислоҳ қилишга чақирган” жадид адабиёт тарихининг ўчмас саҳифаларидан бири эканлигини эътироф этганки, бу баҳо унутилиб бораётган шоир хотирасига ҳурмат билан муносабатда бўлишимизни тақозо этади.

чиларидан бири сифатида ўз шеърлари билан бонг урганидан қўнғилмиз юксалиб кетади. Шоир “Ийгла, эй кўз, холимизга...” сўзлари билан бошланувчи мусаддасида халқ ва мамлакат ҳаётидаги нуссон ва иллатлар илмсизлик тўғрисида содиқ бўлганини айтиб, бундай ёзади:

Илм эрур бешак, билинғиз, дардимизнинг чораси, Илмсиз битмас маразу жаҳлимизнинг яраси, Илм ила бўлғай мусаффо қўнғилмизнинг қораси, Гулдин ортқ илгимизга кирса илмининг чораси, Илма айлаулқ тарадуду, вақт ганимат, дўстони! Илм ила, Мискин каби, вайроналар бўстони!

Кўрамикки, ўтган асрнинг 10-йилларида маърифатпарварлик қуйларини баралла чалган ўзбек шеърятда Мискиннинг ҳам ўзига хос овози жарағлаб турган.

Уша йилларда Тошкент шоирларининг сардори Комилбек Камий, бошқа шоирлар қатори, Мискинга ҳам устозлик қилган. Мискиннинг Шайхонхатун кўчасидаги дўқони фақат харидорлар эмас, айни пайтда шоирлар билан ҳам гавжум бўлган. Шу ерда улар устоз шоирларнинг шеърларига хос бадиий нафосат ҳақида баҳс юритиб, ўзларининг хали сиёҳи қуриб улгурмаган газалларини ўқиб, муҳокама қилганлар. Рихситулла бобонинг хотирлашича, Мискин “ўз дўқонида доим шоирлар билан суҳбатлашиб ўтирар, ёзган шеърларини тузатишга ҳаракат этарди. Унга Тошкентнинг машҳур шоирларидан мавлоно Камий кўмаклашади, ижодига чин юракдан ёрдам беради. Камий Мискиннинг дўқончасига келиб турар ва ёзган газаллари ҳақида йўл-йўриқлар, маслаҳатлар беради... Устоз Камий шогирди Мискинга: “Ҳаётни кузат, ҳар хил туфайли кишилар билан суҳбатлаш, ҳар бир воқеани чуқур билиб ол. Сўнг уни ёзсанг, юракка тегадиган бўлади”, дерди. Мискин туну кун ўз устида ишлар, устозининг маслаҳатига амал қиларди”.

Замондошларининг айтишларича, Мискин ҳар томонлама қийналиб, изтироблар оғушида яшаган. У, бир томондан, иқтисодий танглик шароитида турмуш тебратган бўлса, иккинчи томон-

Устоз улкан тоғнинг баҳайбат қоясига ўхшайди. Агар бу қоя бевақт қулса, юрагининг ҳам бир парчаси ўз-ўзидан узилиб кетар экан. Қоянинг ўрни бўм-бўш бўлиб қолгани каби, қалбнинг ҳам устозсиз ҳувиллаб қолар экан.

Адабиётимизнинг йирик вақили, устоз Неймат Аминовнинг вафотидан сўнг, у кишининг ҳаётдаги ўрни, кадр-қиммати ҳамда суҳбатлашган, дийдорлашган кунлар, дақиқалар энди унутилмас ва армонли хотираларга айланди. Неймат аканинг муборак сиймоларини, доимо қулиб турадиган самимий чехрасини ҳеч қачон унутиб бўлмайди. Бу тинч чехрада одамни ўзига тортадиган меҳр нури ёғилиб туради. У кишининг табассуми Лабибуовнинг суварлидай тинч ва тоза эди. Ҳаёт ва ижоднинг мураккаб ташвишлари билан эрта оқарган нукрадай сочларида ҳам ёруғлик шуъалари таралиб тургандай эди. Неймат аканинг қиёфасида гўё кулги бўлогининг тўлқинлари жипла-нарди.

Устоз кулги билан тугилиб, кулги билан яшаб ўтди. Умрбоқ кулгига, ҳажва содиқ қолди. Бухоро ва буюроликларнинг барҳаёт қулгисини адабиётда муҳраб кетди. “Касб-корни — одамлар лабидан, одамлар тақдирдан табассум излаш бўлди. Ҳар бир кўрганам — табассумни гўё бир тилло тоғпандек ён дафтараҳам варағига авайлаб тугиб, хотирам қавалқарига яшириб қуйдим. Вақти келганда шу “тилло”ларни қимматли ўқувчиларим бошидан соқдим. Бундан қўлларнинг руҳи ойналаниши, кўпларнинг юзи мунаввар бўлди... Битта-ярим жиприлганлар ҳам йўқ эмас. Наҳора...”, деб ёзган эди Неймат Аминов ўзининг “Тилло табассумлар” китоби сўзбошида.

Абдулла Қаҳҳор ибораси билан айтганда, Неймат Аминов адабиётга ёниб кирган истеъдодлардан эди. Ёниб яшаш, ёниб жод қилиш, ёниб сўзлаш Неймат ака учун табиий ҳол эди. У кишининг биринчи китоби — “Икки пуллик обрў” чоп этилиши билан адабиётда воқеа сифатида баҳоланди, ўз ўқувчиларини топди. Илк китоби билан шухрат қозониб, тилга тушини қамдан ҳам ёзувчига насиб этади. Шундан сўнг турли йиллардан чоп этилган “Қирқ учинчи поч-

XIX аср охири — XX аср бошларида Тошкентда шаклланган адабий муҳит Сидқий Хондайлик, Камий, Тавалло, Хислат, Мискин сингари забардаст шоирлардан иборат бўлиб, уларнинг ҳар бири жадид адабиётининг мухташам иморатига ўз “ғишт”ларини қўйган. Бу адабий муҳит ва унинг намояндалари ҳақида Мўминжон Муҳаммаджонов (Тошқин)нинг “Тошкент шоирлари” номи катта илмий қимматга молик рисола борлигига қарамай (бу рисола ханузга қадар чоп этилмаган), миллий уйғониш даври ёки жадид адабиётининг муҳим таркибий қисми бўлган мазкур шоирлар ижоди тўғрисида тўлиқ тасаввурга эга эмасмиз.

XX аср бошларида Мискин тахаллуси билан машҳур бўлган шоир 1880 йили Тошкент шаҳрининг Чорсу маҳалласида дунёга келган. Унинг асл исми-шарифи Ғуломхалил Тошмухаммад ўғли. Чоп оғида кўш бармоғи бўлгани учун у кўпрок Мулла Қўшоқ номи билан машҳур бўлган. Мулла Қўшоқнинг отаси Тошмухаммад ака темирчилик билан рўзгор тебратган ва ўғли 10 ёшга тулганда вафот этган. Отадан етим қолган икки фарзандини боқиб катта қилиш-

“ИЛМ ИЛА ВАЙРОНАЛАР ҲАМ БЎСТОН...”

га кўзи етмаган Хосият ҳола бошқа бир қилишга турмушга чиқади. Угай отанинг уйда Мулла Қўшоқ ҳаётининг гариб ва бахтсиз кунлари бошланиб, бундан хабар топган тоғаси Хосим новвой уни ўз бағрига олади. Шу кундан бошлаб Мулла Қўшоқ Хосим аканинг Девонбеги маҳалласидаги ҳовлисида яшайди ва унинг Расул исми ёлғиз ўғли билан баландмаърифат домининг қўлида хат-ёзувдан сабоқ олади.

Мулла Қўшоқнинг болалигида дўсти Рихситулла бобо ўтган асрнинг 60-йилларида суҳбатдоши Зухра Толиповага шоир ҳақидаги хотираларини сўзлаб, бундай деган эди:

Девонбеги маҳалласида яшовчи камбағал меҳнатқаш Хосим новвой ун-ўн турт ёшли Қўшоқнинг асраб олиб тарбиялади.

Қора тўрдан келган, паст бўйли, каттароқ думалоқ бошли Қўшоқ билан мен дўст-аҳил бўлиб олдик. Иккимиз бир кўчада яшардик.

Хосим ота жуда саҳий, камтарин киши бўлиб, ўғли Қўшоқни ҳам тўғри ва росттўй киши қилиб етиштиришга интилди.

Эҳждор Қўшоқ отаси кутганидек меҳнатқаш, ҳаракатчан, тиришқоқ бўлиб тарбия топди. Хосим ота ўғлининг ўқимлиги бўлиши учун қайғурди ва уни эски мактабларда, мадрасаларда ўқитди. Қўшоқжон ҳам меҳнат қилди, ҳам ўқиб илми бўлди...

Бу сўзлари ўқиган газетхон Хосим новвойни, чиндан ҳам, Мискиннинг отаси, деб ўйлаши мумкин. Гап шундаки, Хосим аканинг ёлғиз ўғли Расул, Мўмин Муҳаммаджонов берган маълумотга қараганда, оғир хасталикка чалиниб, 1897 йили вафот этади. Бундан каттик изтиробга тушган новвой Мулла Қўшоққа таяниб қолади ва уни ўғлининг Нориниса исми хушбичим хотинига уйлантириб қўяди. Мулла Қўшоқ шу вақтдан бошлаб Хосим новвойнинг ўғли сифатида унга меҳр-муҳаббат кўрсатиб, садоқат билан хизмат қиладди.

Мулла Қўшоқ хат-саводини чиқарган, “Кўкандош” мадрасасида тахсил олган. XIX аср охири — XX аср бошларида юқорида номлари тилга олинган тошкентлик шоирлар Комилбек Камий бошличилигида шеърхонлик қилиб, ўзларининг дастлабки машқларини устоз назаридан ўтказганлар. Мулла Қўшоқнинг Мискин тахаллуси дастлабки газаллари ҳам шу ерда майдонга келган. “Мискин” фақат фақир, бечора, бахтсиз маъносини ифодаловчи ара-

Ишқий мавзудаги бундай газалларда шоирнинг ночор ва аянчли ахлоли ўз таъсирини топган. Газалнинг дастлабки сатрида пайдо бўлган мискин туйғулари камалаги ёрнинг илтифотсизлиги тўғрисида алоҳидан лирик қаҳрамоннинг кечинимлари билан уйғунлашиб кетади. Мискин Кўкандош мадрасасида тахсил олган йилларида ҳам, кейин ҳам шу рўҳда кўллаб газал ва мураббаларни ёзади.

1907 йил 1 декабрда А.Авлоний муҳаррирлик қилган “Шухрат” газетасида чика бошлайди. Теласига: “Ҳафтада икки маротаба чиқадиған миллий, адабий, фаний, сиёсий газетая туркияда”, деган сўзлар битилган газета Мискиннинг ҳам диққат-эътиборини ўзига жалб этиб, у бу қувончли воқеани “Раҳоми оҳигона” (“Оҳизона умид”) шеъри билан кутиб олади.

Миллат ишига доим ул турфа меҳрибони, Миллат йўлида парво қилмас, тўқулса қони, Миллат сўзини сўзлар шакарфишон эйлар, Миллатни ошқора айлар, бўлса неки ниҳони, Ёрон, ўқунглар олиб роҳат бу жона “Шухрат”.

Шоир ушбу сатрлар билан бошланган муҳаммасидан кейин ҳам мазкур газетда ва бошқа нашрларда миллатпарварлик, маърифатпарварлик гоғлари балкиб турган шеърларини эълон қиладди. Лекин жадидларнинг, шу жумладан,

АЛЛАЛАРИ СЕЛ ҚИЛАДИ

Эртақ, дoston, топишмоқ, тез айтиш, матал халқ маънавиятининг кўзгуи, бебаҳо хазина сифатида шахс камолотига хизмат қиладди. Эртақ эшитиб, топишмоққа жавоб излаб қўлайган бола дунёга эркин боқади, киши билан ёмонни ажрата олади, мушаккил фикр юритади. Бу эса, ҳар бир зийли зиммасига халқ озғани ижоди намуналарига эътибор бериш, ўрни келганда, улардан унумли фойдаланиш масъулиятини юклайди.

Анаънага кўра, яқинда Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетининг ўзбек филологияси факультети 2-курс талабалари учун халқ озғани ижоди ва шевашунослик фанлари юзасидан амалиёт ташкил этилди. Кузатув объекти сифатида Жиззах вилояти Зомин тумани Пешоғар қишлоғи танланди. Ҳукуматчилик Т.Эназоров, О.Мадаев ва Э.Тоғиев раҳбарлигидаги талабаларнинг қишлоқ оқсоқоли Қудрат ака қувонч билан кутиб олиб, уйи тўридан жой берди.

Гуруҳларга бўлиниб иш бошлаган талабалар, аввало, қишлоқ аҳлининг бағрикенглиги, оққўнғилилигига амин бўлилар. Пешоғарликлар қишлоқнинг тарихи, жой номлари, эртақ, қўшиқ, топишмоқ каби нарий бегидир айтиш баробарида, талабар таърифидан, яъни халқ озғани ижодида эътибордан хурсандликларини ҳам яширмадилар. Дарвоқе, қишлоқ номи ҳақида халқ орасида бир неча афсоналар бор. Жумладан, “пешоғар” сўзини “гор олди, гор олдидаги”, деб изоҳлайди. Шимоллий тарафларда Мурғузар тоғининг қишлоққа яқин жойида гор борлиги бу тахминни ҳақиқатга яқинлаштиради.

Қишлоқ юқорисидида қадимго — Ҳўжайи Сероб ота зиёратгоҳи доим гавжум. Шифо излаб келувчиларнинг бу ердан оғи узилабди. Макбара пойидан чиққан булук суви Пешоғар қишлоғидида энг охириги ҳовлигага етиб борар экан. Қариялар буни шундай изоҳлашади: Ҳўжайи Сероб ота тоғ этагидида нафас розлаганларидида намоз пайти экан. Яқин-атрофдида сув сўраш учун бирор қора кўрмаган Ҳўжайи Сероб ота Худода: “Дарёдай баракали сув бер”, дея илтижо қилган... Битта булукдан чиққан сув катта қишлоқнинг барча эҳтиёжини қондираётганини кўриб ҳайратландади киши.

Пешоғарликлар топишмоққа эста, эртанин мароқ билан айтадилар, аллалари эса кишини сел қиладди.

Талабалар амалиёт мобайнида ҳақиқатан ҳам халқ маънавиятининг бойлигига, теранлигига ишонч ҳосил қилдилар ва айни пайтда халқ озғани ижодида берилмаётган эътиборнинг туб моҳиятини чуқур англаб етдилар.

Отабек САФАРОВ, УЗМУ талабаси

ФУТБОЛ ҚОРАЙМОҚДАМИ?

Германияда ўтказилган футбол бўйича жаҳон биринчилиги якунларига асор баъзи мулоҳазалар

Шундай қилиб, сўнгги бир ой ичида футбол бўйича жаҳон кубоги учун олиб борилган курашлар ниҳоятга етди. Сўнгги ҳал қилувчи беклашувда Италия ва Франция терма жамоалари бир-бирларига рўпара бўлдilar.

Авалги шарҳларимизда таъкидланганидек, бу икки жамоанинг дастлабки ўйинлари томошбинларнинг маълум эътирозларига ҳам сабаб бўлди. Хар икки жамоа мураббийлари шаянга матбуотда аччиқ-чучук гаплар айтди. Аммо миллионларнинг семимли ўйин бўлиши футбол деганлари сир-синаотга тўла. Французлар ҳам, италияликлар ҳам аста-секин яшил майдонда ўз ўйинларини топиб олдilar. Марчелло Липпи раҳбарлигидаги Италия терма жамоаси майдон эгаларини, французликлар эса беш қарра жаҳон чемпионлари бўлиши бразилиялик чарм тўп усталарини енгиб, башоратларни остин-устун қилиб юборишганидан сўнг бу икки жамоага эътибор қунади.

Финал учрашуви, қутилганидек, жиддий тус олди. Етмиш минг кишилик улкан стадионни тўлдириб турган ишқибозлар шиддатли ҳужумларга гувоҳ бўлдilar. Фалабага эришиш истаги ўйинчиларни чарчамас шерларга айлантирди. Аммо асосий вақтда ҳам, ўттиз минутлик қўшимча вақт ичида ҳам ора очик бўлмади — 1:1. Пеналтиларни тегиш чоғида омад италияликларга қилиб бокди — 5:3. Марчелло Липпи шогирдлари французларнинг битта ноаниқ зарбаси туфайли Жаҳон кубогини қўлга киритдилар ва тўрт қарра жаҳон чемпиони деган номга сазовор бўлдilar.

Футбол деганлари қизиқ олам эканда. Голиблар жаҳон кубогини бошлари узра кўтариб, галаба наҳадасини суриб турган бир пайтда Италиянинг ўзида бу ўйиннинг гирром ва покизалиқдан йироқ томонлари ошкор бўлмоқда. Маълум бўлишча, кейинги йилларда мамлакатда футбол коррупцияси, хакмларни сотиб олиш, ҳуфёна қелишувлар бениҳоя урчиган экан. Энг номдор бомадалар ҳам бу ботқоққа аллақачон қотиб бўлишибди. Ачинарлиси, финал беллашувида майдонга тушган саккиз нафар ўйинчи тўп сураётган командалар бугун айбдор деб топилмоқда. Қинғир ишинг қийғи кулоқ кўрсатди, айбдорлар энди яёвсиз жазоланди.

Шу ўринда айтиб ўтиш жоизки, футбол замирига дурустрок назар солин-

са, бундай қаллобикларни бошқа мамлакатлар мисолида ҳам топиш мумкин. Бордию бундай ҳолатга вақтида чек қўйилмаса, футбол деганлари спортчиларнинг майдондаги холис беллашувларидан кўра олоқ бизнесга айланиб кетиши ҳеч гап эмас.

Эътибор берган бўлсангиз, аввалги шарҳларимизни «Футбол — маданият ҳам», «Кекса Зиданнинг зарбаси» деб номлаган эдик. Футболда маданият нақадар зарур эканлигини Зиданбойнинг финал учрашувидаги оригинал зарбасида ҳаммаиз кўрдик.

Футбол мутахассислари, мураббийлар энди узок вақт ўн саккизинчи жаҳон биринчилиги якунларини муҳокама этадилар. Селекциячилар келажаги бор ўйинчиларни овлаш тадоригини кўрадилар. Хар бир ютук, хар бир ютқиқ жиддий тахилдан ўтади. Йилқилган курашга тўймак деганларидек, баъзи натижаларнинг сабаблари, айбдорлари қидирилади. Кимлардир ўзининг иссиқ ўрнини бошқа мураббийларга бўшатиб ҳам беради. Уйини қовушган ўйинчиларнинг эса бошига омад қилиб келиб қунади.

Келинг, биз ҳам шарҳларимизга якун ясайлик. Бу галги жаҳон биринчилигининг асосий якуни нималардан иборат бўлди? Айтиш зарурки, жаҳон биринчилиги туфайли бугун дунёда бу машур ўйинга бўлган қизиқиш янада ортди. Матбуот хабарларига кўра, Германия яшил майдонларидан олиб борилган репортёрларни уч миллиарддан ортик киши томоша қилган. Бу, албатта, яхши. Аммо майдонда содир этилган қўполликлар, бир-бирларига жароҳат етказиш, айёрлик ҳаракатлари кишини ранжитилади. Шундай ўйинчилар ҳам бўлдики, улар асосан ўз оёғига ўзи қўқулиб кетиш машқи билан шуғулланишганга ўхшади.

Яна бир фикр. Аввалги жаҳон биринчиликларида, албатта, бир неча янги номлар, ёш юлдузлар кашф этилди. Мураббийлар эса ўйинчиларнинг майдонда жойлашларига доир (4-4-2, 4-2-4, 4-3-3, 3-3-4) қутилган янгиликлар билан рақибларини лол қолдирар эдилар. Бу гал бундай янгиликлар қузатилмади. Португалиялик ҳужумчи Роналдинони айтганда, янги ёш юлдузлар деярли кўринмади. Асосий юкни Зидан, Бекхэм, Фигу, Анри, Шевченко, Роналдо, Дел Пьеро каби тажрибали ўйинчилар ўз зиммаларига олдилар. Гана, Того, Кот д'Ивуар, Тринидад ва Тобаго, Ангола командаларининг маҳорати мухлисларга яхши совға бўлди. Навбатдаги жаҳон биринчилиги илк марта Африка қитъасида бўлди. Қитъа футбол бўлиб бугун Европа даражасида ривожланмоқда. Англия, Франция, Португалия, Россия каби мамлакатларнинг номдор клубларида қора танили ўйинчиларнинг нудузи тобора ошиб бораёттир. Улар маҳорат ботида бошқаларга ўрناк бўлишмоқда. Шундай экан, бир ҳамкасбимиз ака-ука Кличколарни назарда тутиб «Бокс оқармоқда» дея ёзганидай, биз ҳам оқоридидаги сарлаҳани танладик. Лекин гап, билсангиз ва эътибор қилсангиз, рингда ҳам, рангда ҳам эмас...

Ва, ниҳоят, якунланган жаҳон биринчилигидан биз ўзимизга, ўзбек футболга чиқарилган хулосалар тўғрисида. Унинг фарзанд кўрмаганимизга чакалоққа тўйиб бўлсан. Футболда ҳам шундай. Узиндан ўйинчи чиқарганча тўйтапага ҳам бора олмайсиз. Шоир Холмухаммад Хасан шуни назарда тутиб «Илтижо» деган шеър битибди: «...Ватан-Онажон, ўн нафар тўптепар ўғил тўғиб бери!» Бу иш, харқалай, қўлимиздан келди, деб ўйлайман.

М. АХМЕДОВ

ХОЯ БОЛА

Атрофимда Сен кўпм
Уралашма, ҳой бола.
Жаҳлим чиқарма хўпам,
Хўлинг бўлар вай бола.
Эшитгим, отанг пулдор,
Узинг эса ой бола.
Лекин бу ерда эмас,
Уйингдасан той бола.
Мен сени яхши десам,
Орқанг экан лой бола.
Сўзларингда маъно йўқ,

Аҳмад Шайхон

Гапнинг пойма-пой бола.
Юрагимда Сен учун
Йўқдир асло жой бола,
Одобли йингит бўлсанг,
Озгинг бўлар мой бола.
Шунда ҳам мендан асло,
Умид қилма ҳой бола,
Бонунинг жаҳли чиқса,
Аҳволинг вай-вай бола...

Шаҳодат ИМОННАЗАРОВА

Боши учинчи бетда.

Аёл унинг «диёбиди» сени ёқтирмай бошини бурди. Узининг бу алфозда ўтириши-ю, эркакнинг бемалол чўзилиб ётиши энди таъсир қилгандай, айбни ундан қидиришга тиришиди.

— Етим болаларга ҳадеб нарса таший-версангиз, албатта хотинингизга ёқмай-сизда, — деди.

— Қанақа нарса?! — эркакнинг нигоҳи тўсатдан оловланиб, устидан кўрпани итқитиб ташлади. — Болаларга олиб борадиганим толганимнинг бир урвоғи, холос. Гап нарсада эмас, нарса нима... У ердаги болалар мени қанчалик интиқ қутиниши биласанми ўзи? Агар билганимда, бунақа гапирмасдин! Мен Жаҳон гулпидай қўш-қўш иморат солмайман. Олим чиноқдай толганимни ўмганга тортмайман, қайниларимдай хасис эмасман. Кучим етганча етимчаларнинг кўнглини овлайман! Шуларни биласанми сен ўзи? Қаердан ҳам билардинг, — эркак ўтирган жойида оғир сўлиш олади. — Отанг қошингда, онанг доим биқинингда бўлган. Мен эса на отамни биланман, на онамни! Худди осмондан тушгандайман.

— Энди улар йўқ... — Аёлнинг кўзларида ёш халқаланди.

Улар бошларини этганча жим туриб қолишди. Аёл энди ўрнидан қўзғалмоқчи эди, эркак хижолатомуз оҳангда: — Чаманой, агар қаттиқ гапириб юборган бўлсам, кечиргин, — деди. — Шу... сенга кичкина бир илтимосим бор. Бугун менга озгина қарз бериб турсанг. Кеча тундаги жанжал пайтида анави ёсман чўнтагимда борини қўқиб олди. Сурамасдим-у, лекин шу... ҳафта болалар уйига бир қизалоқ қалтирилган. Қўларни оҳуниқидай катта-катта, ширин-

гина қизалоқ. Шўрлик уззукун дарвозадан кўз узмай ўтиради. Бугун вақтим бор, ўша қизчага бирор нима обормоқчи эдим. Агар имкомин билганимда, уни ўзимга киз қилиб олардим-у, ўзим уйимга сиймағи турибман-да. Фақат «йўқ» дема. Қўлимга пул тушиши билан қайтараман.

Аёл энди ўзига ёш боладай жовдираб қараб турган эркакни яхши кўриб қолганини дафъатан ҳис этаркан, бирдан юраги гулуриб, нафас олиши қийинлашди. Уни силаб-сийпагиси, ҳеч бўлмаса, қўйлагини ювиб бергиси келди. Бу телбаноме истак шу қадар кучли эдики, Қиличбекнинг, лавлагай қизариб, «йўқ-йўқ» дейишига қарамай, эғинидаги қўйлагини сидириб олди. Яғир пахталигига ўраниб, ўзига ханг-манг тикилиб қолган йигитча бир қараб қўйиб, ташқарига интиларкан, ошхонага етиб-етмай, қўлидаги қўйлақни димоғига олиб борди. Тўйиб-тўйиб ҳидлади. Эркак ҳидидан боши айланиб, тандир четига беҳол суяниб қолди.

Тўлғоний бақирганча дарвозани тегиб кириб келганида, кун аллақачон пешиндан оққан, аёл ҳовлида кундалик юмуш билан банд эди.

— Эримни йўлдан уряяпсанми, ман-жақалди!

Аёл негадир ундан хайқилди. Шунингдек, кўни-қўшнлар олдидан шарманда бўлишдан ҳам қўчимади. Бир тундаёқ энг азиз оданига айланган улгурин инсонга беҳад азоблар бериб кела-

ётган бу жувонва шу қадар ўтли нафрат билан қарадики, унинг башарасига эркакчасига мушт туширганини сезмай қолди.

Тўлғонийнинг тили, аёлнинг мушти эри эди. Шаллақилги билан қишлоқда қанг қарган жувон Чаманойнинг зарбаларига бардош беролмай, охири ўзини кўчага урди. Кўп ўтмай оғаниларнинг бошлаб келди. Уларнинг вақоҳатига қараганда, Чаманойнинг тирик қолиши гумондек эди. Аммо аёл зигир-

қан эмасми, уни ортик таъқиб қилиб ўтирмадилар. Қоронгу тунда Қиличбекни аёлдан ўзга қидирувчи бўлмади. Чаманой уни ҳовлиси адоғидида қалин буталар орасидан топди. Шу ердалингизини кўнглим сезувди дея, гамаг чўмиб ўтирган йигитнинг бошини бағрига тортиди. Шу алфозда сўзсиз ва сассиз узок туриб қолишди. — Сизга азоб берганларнинг барини отаман! — деди ниҳоят аёл тилга кириб. — Битта қўймай қираман! — Умрингиз ҳазон қилишга эрзимайди улар, Чаманой! — деди эркак унинг қайноқ бағрида мундек эриб. — Базан мениям шайтон қитиқлаб қолади. Доим бир илож қилиб ўзимни босаман. Мухими, мен сени топдим, Чаманой! Бу азоблар бўлганда, сенга етмоқ қайда эди. Сени ўйласам, азобимия, офирлариям унганман! Чаманой қарқларни орасидаги бошини бағрига маҳкам босиб, уни ортик сўзланмоғига қўймади. Эртаси кизи оғриб қолганини баҳона қилгани кирган сингил уйдан Чаманойни тополмади. У гўё қўшнингига бирорча чиққандек, эшик ва дарвоза қия очик эди. Бирок бу хонадонда нимадир рўй берганини жувоннинг кўнгли дарвоза сизди. Эшик-тешикка бош суқиб, қийим жавоннинг бўшлигини кўрди. Лекин қолган ҳамма нарса жой-жойида эди. У ҳовлиқиб кўрага ўтди. Моллар тугал, негадир бўш қўйилган бўзқоқлар оналарини эмаверганиданми, қоринлари

Мамарайим қирққа киргунча камида қирқта хунарнинг қўлидан, белидан, этагидан тугди. Аммо биттаси ҳам тугқич бермади. Дурадгорга шогирд тушқан эди, иккинчи кўнйёк оёғини чопиб олди. Гузарга ошхона очиб, энди иш бошлаганида текширувчилар келиб таппа босишди — таомларга қалла гўштини аямой ара-лаштираётган экан, жари-ма тўлаб аранг қутилди. Қассобхонага илашган эди, қовоқ ари талаб, бир ҳафта уйда шийиб ётди. Бозордан иккита ёш буқача олиб, ҳов-

ворга уришни билмай турганимда, ҳеч бўлмаса, «Вей, мана бундоқ қилсангчи», дея маслаҳат беради. Ана шунча дўсти донолардан бири Мамарайимни бозорга бошлади. «Бозор сендақа пандавакилардан милёнтасини боқиб ётибди, сени ҳам оч қўймак», деди. Айтгани тўғри экан. Қоринни тўғризиб, уйига ҳам бир нима қўйиллаб келадиган бўлди. Бозорда ким кўп — сод-да оларману шошиб турган сотарман кўп. Мамарайим туриб қолган баъзи нарсаларни улгуржисига олади, сал нари-

МОДЕРН БИЗНЕС

лисида боқайтган эди, бу ишинг ҳам расвоси чиқди — биттаси кечаси бўша-либ кетиб, шуёсиз ҳам оралари бузук қўшнсининг бузоқхонасида эрталабга-ча анча-мунча нағма кўрсатди. Мамарайим шундан кейин бекор қолди. Ҳафта ўшага ўч-тўртта бекор-чиққаларнинг ёнига ёнбошлади. Аммо уззукун чойхонада қуруқ қўқ чойни хўриллатавериш жонига тегиб кетди. Охири бир-икки киши ўртага ташди, ўт ўчирувчилар командасига, бир муддат маошсиз бўлса ҳам, жойлаб қўйишди. Омад келмаса қийин экан. Бир кун дурустрок лавозимда ишлайдиган акалардан бирининг кўрғонига ўт илашди. Зудлик билан етиб келиб, шлангларни очилса... шўринг кўрғур Мамарайим машинани сувга тўлдириб қўйишни унутган экан. Ҳафта кунйёқ думи тугилди.

Ишинг юришмаса юришмасину чин дўстинг бўлсин. Чин дўстинг бошқа дўстлардан фарқи — бошингни қай де-

роққа обориб арзон-гаровга сотади. Кимга денг — ўзига ўхшаган арзонлурушларга. Даромади кўп эмас, аммо ўзининг, бола-чақаларининг наҳисбаси чиқиб турибди, қорни тўқ, эғни бут. Неча йиллар Мамарайимнинг устидан қилиб юрган кўни-қўшнлар бугун унга қулоқ салом беришади. Эрталабки ошларга «Мамарайимбой, хо Мамарайимбой», деб қақришади. Молиячи олимлардан бирининг айтишича, Мамарайимнинг бу иши «Модерн бизнес» эмиш. Бутун дунёда бизнеснинг шу тури тобора урф бўлиб бораётганмиш. Чунки бу йўлни тутганлар бошларини қотирмай, белларини оргитмай ҳам қора қозонларни қайнатаверар эканлар. Бу гапни эшитган жўралар бир-икки кун анграйиб юришди, кейин эса модерн-бизнесчи Мамарайимга хурматлари янада ошиб, уни кечки базмларга ҳам таклиф қиладиган бўлишди.

Яшавор, Мамарайим! Шум бола

ГУМОНСИРАМИ

Ёш ҳаваскор ёзувчи Салим Холбой кўчада хаёл суриб кетаётган эди, яқин дўсти Собиржон дўз келиб қолди. — Қойил, Салимбой, ўқидик, — деди Собиржон хўрсанд бўлиб. — Нимани ўқидинг? — хайрон бўлиб сўради Салим Холбой. — Э, ўзингни оварликка солсан-да, нимани бўларди, хижония-да. Зўр ёзисан, қойил. — Ие, чиқибдимки, қаерда чиқибди, қайсини чиқибди? — Салим Холбойнинг ўқиди ҳақриқиб кетди. — Сени ким айтди ёзувчи деб, хар замонда газета-пазета ҳам ўйиб турш керак-да, оғайни. «Хавас» газетасида чиқибди. Майли, сен ёзавер, биз ўйибверамиз. — Қани ўша газетаси? — Сенга совға қиламан деб олиб келатганим, Неймат қассобхонадан олиб олам-дан, деб қўлимдан юлиб олди. Салим Холбой хайр-мъузурни насяя қилганга, маҳалла қассобхонасига югүрди. Аммо у ерда Нейматни урчатмайди. Семиз мол сўйилган экан, одамлар наваб билан гўлт олишпти. Қассоб бола гўлтнинг қанқонлик билан газетасига ўраб бермоқда. Салим Холбой аввалига нима дейишини билмай туриб қолди. Кейин гўлт олиб чиқайтган одамларнинг қўлига қарай бошлади, зора гўлт ўрғолик газетасида номини кўриб қолса.

Қассоб бола қараса, шу маҳаллада яшайдиган ёзувчи йигит гўлт олиб чиқибди. — Ака, менга ишонаверинг, суяк-пуюк аралаштирмаганман. — Қанча тўлашам керак, — деди Салим Холбой сир бой бермай. Қассобга жон кирди. — Э ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. Кела солиб газетани кўлига олди ва турган жойида қотиб қолди. Хижоқ уники эмас, тахириятда ишлайдиган, шу чоқчада унинг бирорта ҳам хижоқсини яроқли деб топмаган Олим Холбойники эди... — Ака, бир келиб қолибсиз, сиздан пул олсақ уят бўлар, мени хижолат қилманг. Салим Холбой ўзини хурмат қилдиган йигитлардан эди. Чунтагини қовлаб, қассобнинг хай-хайлашига ҳам қарамай, гўлтнинг пулини тўлади-да, уйига равона бўлди. К